

Эхэ хайшан нютагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯДАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995

ИЮЛЬ

29

Зунай һүүт харагшан
хонин һара
һарын 2
СУББОГО
гарагай 7
№140 (19234)
Газетын сэл
Хэлсээтэ.

Мүнөөдэрэй
шуухала
асуудал

Шэнэ хуули абтаашье наа

XX зуун жэлэй "тахал" гэжэ нэрлэгдэнэ ондоо дэлхэйдээр хэдэн миллион хүн энэ аюултай үбшэндэ нэрлэгдэхэ юм гэжэ эрдэмтэд тооложо ирлээ. Эдүүрбэ хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхшэн ВОЗ-статистикын мэдээсэлээр дэлхэй дээрэ 300-бүхэндэ 5000 хүн иймэ үбшэндэ абтана.

СПИД үбшэниие ондоогоор ВИЧ-инфекци гээд нэрлэнэди. Мүнөө үедэ СПИД-нүжэрөөдөг түрбэн вирус элрүүлэгдэхэй: ВИЧ=1, ВИЧ=2, ВИЧ=3. Манай Росси гүрэндэ ВИЧ=1 гэхэн инфекция тараа. Нүүдэй үедэ ВИЧ=2 гэхэнэ бии болоо.

Урда жэлүүдтэ манай зон олонхидоо ВИЧ-СПИД-ээр гансал гомосексуалистнууд, наркоманууд, янхан эхнэрнүүд үбшэндэг гэхэн бодомжтой байгаа. Энэ тон буруу ханамжа болно. Үйшлөөд (ямаршье ондоо үбшөөр гээ), больница, поликлиникэнүүдтэ хандаһан хүн бүхэнэнэ аюултай ушаржа магадгүй гэжэ дахин вангуулаа.

Нүүдэй жэлүүдтэ гүрэн соомнай худхалыага, хуймаата үйлэ хэрэгүүд боложол байдаг. Энэ ушарар зон олоороо иишэ-тиншэ нүжэ ошно, эндэмнай хари гүрэнүүдтэ эдэрбэн хүнүүд ерэнэ, худалдаа наймаан үргэдэнэ. Эдэ бүтэдэ СПИД-эй дэлгэрхэдэ улам нулоомно бишуу.

Манай Улаан-Үдэ хотодо СПИД-нүжэрлүүлгын республиканска түб 1989 ондо бии болоһон юм. Республика соогоо хамга дээрээ 16 лабораторитойди. 12-ыннь районүүдтэ, бэшэниинь - Улаан-Үдэдэ. Эгээл томо, гол лаборатори энэ байшан соомнай оршодог. Эндэ 4 таһаг бии: нэрлүүлгын, диагностика, диспансернэ эмнэлгын, харууһалгын, нэрлүүлгын нүжэрлүүлгын нүжэрлүүлгэ гараха таһаг (анонимна).

Түрүүшын таһаг тухай тобишохоноор мэдээсэе. Нэрлүүлгын таһагыг врач наркологи Ирина Александровна Твердохлебова хүтэлбэрилнэ. Тус таһагайхид хотын тургуулинуудаар, училищын, техникумүүдээр ба бусадшые залуунуулай суллардаг газарнуудаар ябажа, СПИД үбшэн тухай лекци уншаһын хажуугаар видеофильмүүдые харууддаг. Нүүдэй үедэ шэнэ түхэлэй пропаганда ябуулжа эхилэди. Бүгэ-бүлэг залуу үетэй дундаһаа нэгэ-хоёрынэ урижа асараад, ВИЧ-инфекци тухай дэлгэрэнгүйгээр хөөрөжэ үгэнэди. Тэдэ үхлүүд энэ дуулаһанаа саашань бэнэндэ хөөрөжэ үгэнэ.

СПИД тухай мартаад, ханаа амар буухаар саг бэшэ. Гол түлэб энэ хүндэ эмнэлгэндэ аргагүй үбшэнһөө нэрлүүлгын, уридхаман элрүүлгын хэрэг мүнөө, саашадаань тон

шухала гэжэ ойлгоё. Манай түбтэ нэрлүүлг лаборатори шэнжэлгэ гараха аргатай юм. Жэһэнэнь, үнгрһөн хахад жэдэ 150 хүн өрөжэ, тусхай шэнжэлгэ гараһан байна. Улаан-Үдэдэ анонимна таһагтай поликлиникэнүүдые тоолобол, БСМП-гэй хажуудахи 9-дэхи поликлиникэдэ өрөжэд болохо. Коммунистическэ үйлсэдэ оршодог арһанай-веперологическа диспансертэ, СПИД-тэй гэмсэлэй республиканска манай түбтэ өрөжэ, хэрэгтэй асуудамнуудтаа харюу абахат.

Тингэхэ зуураа, психосоциална консультацида өрөжэ, хэрэгтэй үбшэн абаха аргатайг. Эндэ таһагтай мэргэжэлтэ врач хооролдэхэдөө, ВИЧ-СПИД тухай ямар мэдээсэлэй байһыетнай элрүүлэхэ, мүн тусхай тест (арга) хэрлэнэ, үбшэн, үйлсэтнай тодорхойлохо үгэхэ.

СПИД үбшэнһөө нэрлүүлгын түбэй байшан соо гинекологий, нүдэ аргалгын, хирургическа таһагуудые нээмээр үлүү таһамануудтайди. Энэ асуудал үшөө дахин хаража үгэдэхэ.

Үшөө тинхэдэ лабораторидаманай хари гүрэнэи пани шэнэ түхөөрлүүлг хэрэгтэй. Зүгөөр эндэ байһан хахад ашарадууднай хари гүрэнүүдтэ жэлүүдтэ бүтээгдһөн лабораторин хэрэгсэлүүдтэй болоо наа, өхөл һайн байгаа. Саашань дутуу дундануудайманай нэгэн гэхэдэ, тинтографиде багахан бронхора-номуудые олоор гаргуулаха аргагүйди болди. Мүншэн хэрэгтэй, СПИД үбшэнгэй тэмсэхэ зобсоннай гэхэдэ, соносхол, бронхоранууд лэ болоно ха юм.

Манай республикада хэды хүн ВИЧ-инфекцигэй гэжэ олон хүн һонирходог. 1990 ондо СПИД-ээр үбшэн 2 хүн оллоо, саашада ондоо үбшэнгэн элрүүлэгдээгүйл даа. Энэ гээр ханаагаа амарууһанай хэрэгтэй. Юүдтэб гэхэдэ, энэ аюултай үбшэниие эмлэхэ вакцинаныше, эмшэ бии болгодоггүй гэжэ мэдэнэди.

Хүндтэ үншангад! ВИЧ-инфекциин аюул тухай хүн бүхэн бодожо үзэхэ, хальхай ябадалһаа аргаха, бөөс паринаар абажа ябахыел оролдохо ёһотойг. Бүхы дэлхэй дээрэ тараһан энэ муухай үбшэнэй хэжэ хүн бүхэндэ аюултай гэжэ ойлгоё.

Манай түбтэй гол зорилгын нэгэн гээбэл, республикайнгаа медициншын бүхы хүдэлмэрилгэһэдтэ СПИД үбшэн тухай гүнзгий мэдээсэ үгэхэ, һуралсау гаргахэ хэрэгтэй. Иишээ август ахээр Санкт-Петербургын медицинскэ академшын эрдэмтэд өрөжэ, лекци уншаха, һүүдэнб, Сибирийн 12 регионһоо ерһөн эрдэмтэдэй совет сентябрь һарада эндэмнай өхө суглаа үнгрэгэ юм.

Россин Федерацида ВИЧ-инфекциин тарамһаа нэрлүүлгэ тухай федерална хуули гүрэнэй дүүмэдэ багалагдан абгаа. Россин эрхэтэдтэ, Россин харьяата газар дээрэ байһан харин гүрэнүүдэй эрхэтэдтэ, Россинда ажалуудыг ямаршье гүрэнэй эрхэтэн бэшэ хүнүүдтэ, ямаршье түхэлэй предриятинуудта, аюулануудта болон эмхи тургануудта энэ хуули хабатай юм.

ВИЧ-инфекцигэй хүнүүдтэ медицинскэ туһаламжа үлүүхэ тухай, мүн тэднэй болон гэр бүлын гэнүүдэй социална хамгааламга тухай асуудамнууд тус хуулида харада абтана. Энэ хуули 1995 оной августын 1-дэ хүсэлдөө орохо юм.

Россин эрхэтэдтэй хуулига эрхэнүүдые хазгайруулахагүйн тула дээрэ дурдагдан хуулин ёһоор Россинда ажалуудыг бүхы зон ВИЧ-инфекциин талаар шэнжэлгэ гарахагүй болоно. Манай ханамжаар, энэ нивдхээрэи тон буруу. Бүхы зонни хуулига ёһоор шамлаагүй наа, СПИД-эй нүжэрлүүлгэ яагаад зогсоохободи?

Е. ИМЕЕВА,
СПИД-нүжэрлүүлг болон халдабарита үбшэнһөө нэрлүүлгын республиканска түбэй ахмад врач.

ДУЙНХОР ВААНДА МОРИЛХОНЬ

Гэгээн хотогто Далай-лама Монголой нислэл Улаан-Баатар хото июлин 30-да морилхоёо байна. Августын 1-нээ Амгалан айлдагина багина Бурхан багшын Ном табижа захиалха. Августын 8 - 9 - 10-да Далай багина Дуйнхор ваан хүртөөхэ гэжэ хүлээгдэнэ.

Буряад ороной олон нотагуудай хүзэгтэн эдэ үдэрнүүдтэ Монгол ошохоёо бэлдэнэ. Улаан-Удынхид гол түлэб "Арьяа-Баала" нэгэдэлэй туһаламжаар хилэ гараха визэ, бусад документнуудые бүридуулнэ, һуужа ошохо автобусуудта бэшү үлнэ. Зуугаад хүнэй документнууд бэлдэгдэдэ, түрүүшын 25 хүн июлин 31-дэ буюн мүргэлэй замда гарахаяа байна. Имагтал Дуйнхор ваанда ошохо жараад хүн хоёр автобусоор, августын 6-да ябаха ёһотой.

Мүргэлшэдэй данса саарһануудые саг соонь бэлдэхэ хэрэгтэ республикын Гадаадын, Коммунистическа харилсаанай министрствын хүдэлмэрилгэһэ С. Дашицыренова, Правительствын шажанай талаар эгигэмжэтэ түлөөлөгшэ Б. Цыдышов өхө туһа хүргөө.

Туйлай өхө удха шанартай энэ үйлэ хэрэг тухай Буряадайнгаа уншагшадта, хүзэгтэндэ һүүдэ мэдээсэхэ зорилготойгоор "Буряад үнэн" газетһээ Н. Бадмаринчинов тусхай корреспондентээр Монгол ошохоһы.

Н. ДАБАЕВ.

Байһна ондо республика доторнай 295 тонно үбшэн бэлдэхэгдэхэ, 176 мянган тонно сенаж, 491 мянган тонно силос дарагдаха, 270 тонно витаминтай ногооной гурил татагдаха ёһотой. Эдэ тоо барилтанууд урда жэлэйхилээ зарим тэды бага байна. Энэ жэдэ республикымнай олонхи аймагуудта ногооной ургаса һайн, бусадные гэжээдэй ургамалнууд гаража эхилэнхэй. Тинмэнэе хүдоогэйхид хараалһанаа хуряажа абаха бээ гэжэ найдагдана.

Кабаанскын аймагай таряанад үбшэндэ оролгын эхинһээ эршэмтэйгээр хүдэлжэ, республика дотороо эгээн өхө талмайда - 2000 гаран газарта ногоо унагаагаад байна. Эндэ сенаж болон силос дараха хүдэлмэри нэгэн доро ябуулагдажа эхилээ. Тинхэдэ тус аймаг республика дотороо түрүүлэн 61 тонно витаминтай ногооной гурил татаад байна.

М. ШАГДАРОВА.

ҮБЭЛДЭ ЭРТЭЭННЭЭ БЭЛДЭХЭ

Улаан-Удын захиргаанай гулваа А.Г. Лубсанов июлин 26-да зүблөө үнгрэгэжэ, хүйтэн үбэлдэ хайшан гэжэ бэлдэхэ тухай хооролдсон болобо. Эртээнһээ шанга хэмжээнүүдые абажа шадабал, жабартай хүйтэн үбэлые дааран бээрлэнгүйгоор дабажа гарахабди гэжэ захиргаанай гулваа тэмдэглээ.

Коммунальна хангалгын түлөө өхөөр үритэһэн предриятинуудай халуун уһа, электрын элнэ хүсэ үриез бусаатарнь болоулаха гэжэ дурдагдаа.

Мүнөө "Бурятэнерго" гэжэ акционернэ бүлгэмдэ, 1-дэхи болон 2-дохи ТЭЦ-үүдтэ үбэлдэ бэлдэхэ эрхим һайн байдал олгохо гэһнэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ зүблөөн дээрэ тобишолол хэгдэб.

- УЧИШАТНЫ, ТАЧИЛСАТНЫ.
- 2-дохи нюрта. Манай хөөрэлдөөн. М. Намжилов: "Али аргаар эршэдхэхэ". Зөөри эзэтэй, мүнгэн тоотой. Л. Ядрихинская: "Түлбэри хүсэд оруулагдаа". Россин һонинууд.
 - 3-дахи нюрта. Агуу Илалтын 50 жэл. Б. Лайдапов: "Буряад оронһоо Брно хүрэтэр".
 - 4-5-дахи нюрнуудта. Гарагай долооной үдэр гаража байдаг "Толи".
 - 6-7-дохи нюрнуудта. Амаралтын үдэрэй тусхай хууданан "Байгал шадарай нотагуудта" гэхэнниитэ гаршаг доро байха.
 - 8-дахи нюрта. Спортын һонинууд.

Адууна малда-элбэг тэжээл

АЛИ АРГААР ЛЭ ЭРШЭДХЭХЭ

Хүдөө нотагуудаймнай ажахьнуудта мүнөө алишье талаараа ехэ шухала, харюусалгатайшье хүдэлмэрийн хаһа-малай тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг эхилэнхэй. Энэ үедэ үбһэ болон бусад тэжээл элбэгээр, һайн шанартайгаар ноосолжэ шадаал һаа, бүхы адууна мал ерэхэ үбэлжэлгын хүшэр хүндэ сагна эдихэ хоолоор талалдахагүй, мүн зоной эдихэ мяхан, һүн гэхэ мэтэшье

горитой абтаха байна. Тиймэһээ аймагуудта энэ хүдэлмэрийн хэр ябуулагдажа байһан тухай манай корреспондент М.НАМЖИЛОВ республикын Хүдөө ажахын болон эдгээ хоолой министерствын таһагай начальник В.М.ОСОДОВТОН хоорлдоо. Тэрэ хоорлдооһинь дорго толилогдобо.

—Валерий Михайлович, энэмнай турүүшынхнээ үнгэргэгдэжэ байна бэшэ ааб даа. Жэл бүхэндэ илангаяа үбһэ хуряалга олохон ажахьнуудта халтад гэхэдээ оройтожо эхилдэг, унжагайрдагшье байгаа. Энэ талаар мүнөө жэлдэ ямар байна?

—Байгша ондошье олонхи аймагууд үбһэндөө тиймэшье эртэ орошоод, сабшалан дээрхи хүдэлмэриэ түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр ябуулна гэхын аргагүй.

Нёдондойхитой сасуулхата Кабанский, Зэдын, Загарайн, Хэжэнгын, Ивалгын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй, илангаяа Яруунын аймагуудай ажахьнууд үбһэндөө нэгэ заахан эртэ ороо. Ушарын юуб гэхэдэ, эдэ аймагуудта энэ жэлдэ сабшалангайнь ургаса үнгэрэнгэ жэлэйхнээ дээнээ, үбһөншье ехэ абтаха аргатай. Тиймэһээ эдэ аймагуудай гол мүрэнэй, нуур сооромүүдэй эрье шадар оршодог, намартаа үертэ абгажа болохоор газарнуудайнгаа ногоос эртүүр сабшажа абаха гэжэ шийдэһэншье ойлгосотой.

Гэхэтэй хамта нилээд ехэ газарһаа үбһэ сабшажа, хуряажа абаха ёһотой Бэшүүрэй, Хяагтын, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Түнхэнэй, Баргажанай, Захаамнай аймагуудай ажахьнуудай үбһэндөө бүри һая болотор хүсэд ороогүй байһан дээрһэншье республика соо үнгэрэнгэ жэлэй энэ үеынхнөө бага газарта цогоон сабшагдаад, багашье үбһэн һурилэгдөөд байна. Жэлээхэдэ нёдондо энэ үедэ республика соо 18 мянга

шахуу гектар сабшалангай ногоон сабшагдаад байгаа һаа, мүнөө тэрэн 12 мянган гектарташье хүрэнгүй. Энэ жэлдэ адагын 372,3 мянга шахуу гектар газарай үбһэн абтаха байна ха юм. Энээгээр харахада, мүнөө бүхы сабшалангай мунд 3 процентыншье лэ ногоон сабшагдаа. Тэрэншэлэн нёдондо энэ үедэ 10,6 мянган тонно үбһэн абтаад байбал мүнөө тэрэн 6 мянган тоннодошье хүрэнгүй. Харин хамтадань аяар 285,4 мянган тонноһоо бага бэнэ үбһэ абаха ёһотой ха юмбиди. Теэд мүнөө июль һара барагдахань. һайн шанаргай үбһэ сабшажа абаха хаһа улам бага боложо байна бшүү.

—Бүхы дээрээ сабшалангай ургаса ямар бэ?

—Үнгэрэнгэ хабартаа, зунай эхээр яһала хура бороотой байжа, олохон аймагуудта, илангаяа Кабанский, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Хэжэнгын, Хориин, Яруунын болон бусад хэдэн аймагуудта сабшалангай ногоон муу бэнэ гаранхай. Тинхэдэ Захаамнай, Зэдын дээдэ талын нотагуудтал илангаяа июнь-июль соо шанга халуун байжа, сабшалангайнь ногоо гандаахаһа һанаа. Харин Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын, Пограничний, Ехэ-Хүдэрин ажахьнуудай сабшалан уһанда абтаа.

Энээн дээрһээ эдэ аймагуудай зарим ажахьнууд ондоо тээгүүр, гол түлэб Монгол ошожо, үбһэ бэлэдхэхэ баатай болонхой. Энээн туншаа хоорлдоо хэжэ байнабди. Хэрбээ Монголой талын үбһэнэйнгөө түлөө дан ехэ

даагдашагүй түлөөһэ эрихэ болоо һаань, тэдэнэр республикынгаа бусад аймагуудай газар дээрэ үбһэ бэлэдхэхэ юм ааб даа. Бүри мүнөөһөө Кабанский, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын аймагууд оһөдһөөншье үлүү гараһан үбһэ ондоо тэрэншье худалдаха аргатай байһанаа мэдүүлэ.

—Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлгэгдэхэ техникэ хэр бэлэдгэдэб? Шэнгэн түлишэ, тоһөдолгын хэрэгсэлээр хэр хангаданхайб?

—Энэ талаар байдал нёдондойхнөө зааха дээрэ болоо. Ажахьнууд оһөдһөө федеральна Эдэ хоолой корпорациин филиалгай хэлсээ баталжа, эдэ хоолой үрһаламжаар занас хэрэгсэлүүдые, түлишэ, тоһон гэхэ мэтэе худалдажа абаха мүнгэ сэхэ абана. Энэ асуудалаар мүнөөдөө ехэ шууян гаранагүй.

Тийгэбэшье ажахьнуудта хүндэхэн лэ ааб даа. Шэнэ трактор, косилка, гармуур, үбһэ һурилахэ, багсахыа техникэ худалдажа абаха арга боломжо тэдэндэ үгы. Хуушан техникэдээ али аргаар лэ "халаһа" табижа, заһабарилжа ябуулна ха юм. Тэдэншье үсөөдэнэ. Трактор, машина бүхэндэ айнаабтар ехэ хүдэлмэри хүртэнэ.

—Үбһэнһөө бэшэ ондоо тэжээл баһал ехэ бэлэдхэгдэхэ ааб даа. Энэ талаар юун хэгдэнэб?

—Байгша ондо ганса сенаж 175,9 мянган тонно, үшөө 490,8 мянган тонно силос ноосолгэдэхэ ёһотой. Шэнгэ

тэжээлгүйгөөр малһаа мүртэй ашаг шэмэ абтахагүй ха юм. Олонхи аймагуудта тэжээлдэ таригдаһан холимог ургамалнуудай ургаса муу бэнэ. Саг соонь, гээлтэ хороолтоггүйгөөр хуряажа шадаа һаа, олонхи аймагуудта сенаж, силос яһала горитой ноосолжэ арга бии. Эндэ баһал техникын хэр хүдэлгэгдэһэнһөө, намарай сагай уларилай ямар байһанһаа нилээд дулдыдаха. Даб дээрэ Зэдын аймагай зарим ажахьнууд лэ эгээн түрүүлэн сенаж даража эхилдэд, мүнөө 6000 тонно тиймэ тэжээл ноосолоо.

Дабдээрэ Кабанский аймагай хэдэн ажахьдал АВМ түхэлэй 2-3 агрегат хүдэлгэгдэжэ, түрүүшын 60 гаран тонно ногооной гурил татагдаа. Зэдын, Хяагтын, Тарбагатайн, Түнхэнэй, Бэшүүрэй аймагуудай зарим ажахьнууд ногооной гурил гаргана агрегадуудые бага зэргэ хүдэлгэхэ хараатай.

—Бүхы дээрэн тэжээл бэлэдхэлгэ тухай үшөө юу хэлэхээр бэ?

—Ажахьнуудай үлүү ехээр унжагайрангүй үбһэндөө хэндэрэн орожо, бии байһан техникээ, хүнүүдээ табиад, эршэмтэйгээр хүдэлөө һаань, энэ жэлдэ олонхи аймагуудта нёдондойхнөө ехэ үбһэ абаха арга боломжо бии. Дээрэ хэлэгдэһэн Захаамнай аймагаһаа бэнэ тэе ногооной ургаса яһала һайн. Тэжээлэй таримал ургамалнуудайнь ургаса баһал бараг.

Гансал һанаата болохо юумэн гэхэдэ, үрда мэтэ август, сентябрьда хура бороо орожо, тэжээл бэлэдхэлгые һаатуулжа болохо аюул бии. Тиймэһээ мүнөөдөө паратай сэлмэг үдэрнүүдэй байһан дээрэншье ажалай эршье али болохоор лэ шангадхаха, шадаал һаа, ехэ үбһэ абажа үрдихэ шухала.

—Зай, һайн даа, Валерий Михайлович.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ивалгын аймагай һуралсалай "Байгал" ажахын Посольскийн һүнэй фермын үншэй дүршэл

эхэтэй Наалыншан Ц.П.Родинова. С.БААДУЕВАЙ фото.

РОССИН ЁОНИНУУД

МОСКВА. Нүүдэй хориг гаран жэлэй туршада түрүүшынхөө Россияда бага тарьяан хуряагдажа магадгүй гэжэ "Совэкон" гэжэ нэнжэлэлгын түбэй генеральна директор Андрей Сизов тоолоно. Вице-премьер Александр Заверюха 75-78 миллион тонно тарьяан хуряагдахаар хараалагдана гэжэ ИТАР-ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэһэн байгаа. Теэд энэшье дүн туйлагдангүй байхадаа болохо. Ушар юуб гэхэдэ, ороной европейскэ хубида тарьяа хуряалгые юрын болзорто орходоо 3 неделээр урид эхилхээр багсаамжалагдана. Харин Баруун болон Зүүн Сибириэтэ хожомдожо тарилга хэгдэһэн тула хуряалганы орой эхилхэ байна ха юм. Ингэжэ эртнэ саһанда хунагдахадаань болохо. Үнгэрэнгэ жэлдэ Россия дотор бүхыдөө 81,3 миллион тонно тарьяан хуряагдаа һэн. Энэшье баримта нүүдэй 14 жэлэй туршада эгээн бага дүн болоно. Харин байгша ондо 70-73 миллион тонноһоо ехэ бэнэ ургаса хуряагдахаар хүсэгдэнэ. Муу шанартай тарьяан ургуулагдахадаа, бүринье гарза хохидол ушаруулдаг. Иймэ тарьяанай ехэнхи хубинь малай тэжээл үйлэдбэрлэгдэ хэрэгдэдэг гэһэнэ.

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ. Синтетическэ наркотигуудай нүүсэ лаборатори элэрүүлэгдэжэ усадхагдаба. Москвагай гүрэнэй текстильн академин байһан соо аяар жэлэй туршада нүүсээр

наркотигуудые хэлэн байха юм. Метадон болон фенамин гэжэ синтетическэ наркотигуудые хэдэг бүлгэй зургааниинь Москвада, Новгородто, Санкт-Петербургда баригдаба. Москвагай һуралсалай эмхиин 28 наһатай аспирант наркотигуудые хэдэг байгаа гэжэ элэрүүлэгдэ.

МОСКВА. "Россия Федерацида СПИД үбһэниие тараалаһаа һэргыхэхэ тухай" Россия хуулиие хүсэндэн оруулжа, хүдэлгэхэ хэмжээнүүдые туримшуулаха документүүд зохёогдожо дүүрэхээ байна. Иймэ документүүд Россия Федерациин Правительствонц үзэмжэдэ августын 1-дэ табигдаха ёһотой. Россия гурба һараар гү, али үшөө ехэ болзороор ерэнэн харин гүрэнэйхидые шалгаха эрхэ олгохо документүүд зохёогдонг.

Россия Федерациин Санитарно-эпидемиологическа хиналтын гүрэнэй комитет вич-инфекциин шалгалта заатагүй гараха мэргэжэлүүдтэй хүнүүдые хуулин ёһоор уялгалха тухай тэмдэглэнэ.

Мүнөө Россияда вич-инфекцидэ дайрагдаһан 945 хүн тоологдоно. Харин снидээр үбһэлэгнэд 175-дэ хүрэнэ. Гадаадын оронүүдэй 458 хүн шалгалтын дүнгүүдээр вич-инфекцитэй байжа, Россияда гаргагдаа.

/ИТАР-ТАСС/

Зөөри МҮНГЭН ТҮЛБЭРИ ОРУУЛА

Хяагтын аймаг
налогой инспекци
ажаллана гэжэ
жэлэй хоёрдогш
байгша онд
кварталай дүнг
Предприят
бюджетэ мүн
талаар үри ш
усадхажа ша
Аймагай
инспекциин на
Гармаевай хүт
эндэ тусхай
байгуулагдахы
предприятнууд
саг соогоо мүн
тула манай мэ
бүридэһэн ком
хүдэлмэри ябуу
түсэб зохёогд
түсэбөөр оло
ябуулганууд х
байгаа. Онсо
налог түлэгшэ
тоосоо, докумен
соонь харуулха
гэбэл, тэдэндэ
хэмжээнэй ял
гэһэн шийдхэ
байна. Хоёрдо
түлэгшэдэй бан
мүнгэнэй хэм
тэрэнэй эрьс
хиналта дорой
юм. Гурбадахя
аймагай финан
зургануудтай х
тулаһыздэй бэ
түлэггыс са
ябуулна.

Гадна үри ш
тэрэнээ саг да
аргагүй предпр
филиалнуудай
мүнгэнь хуря
талаар рейд үн
Жэлшэнь, бюджет
хүсэд оруулаа
акционернээ "Гэ
6 магазин шал
дүн хамта 6 мил
мүнгэн хуряага
предприятин
түлэгдэһэн бай
трикотажна фаб
үнгэргэгдэжэ, 8
түхэриг мүнгэн
И н с л е к ц
мэргэжэлтэдэй
зобоохо юумэн
болон гэжэ тэд
Документүүд
хүдэлмэрийн хэм
дээнэлжэ, бюджет
оруюлха, үри
квартал
бухгалтернууд
сасуулга удаар
Мүн түлбэри
гурим, жура
хойноһоо хивал
Эдэ бүгэдые хара
ажалаа бүри эрш
ябуулхын тула
инспекциин мэ
элдэб ондоо
боломжонууды
оһөдһынгөө ду
оруюлжа.

Л. ЯДРИХИ
Хяагтын аймага
налогой инспек
мэргэжэлтэ.

АГУУ ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛ

БУРЯД ОРОННОО БРНО ХҮРЭТЭР

Эсгэ ороноо Агууехэ дайн хабаадагшдайд байсан үе сагта зрьдэхэ Буряад Чехословаки гүрэнэй оронон, энэ хотые хамгаалсан эрэлхэг хүдүү үсөөхэн лэ олохой. Тиигэбэшые үргэн уужам тала бажа гарахан Хори тэха зах нүхэртэй гэрэлдэн, дайналхы хабархама шагнажа, байнаб.

Энэй хэн гэшэб гэбэл, ажалай ветеран, гэрэлдэй эсгэ, дайнай миналд Бата-Мүнхэ Цыбиков болоно. Цыбикович манай шотогой хүдэтэ гэжэ тоонтогой хүн юм. Эда ажы хоёрын, гэр гурбан үхибүүдтэй хэн. Ябахан Бата-Мүнхэ гэрэ, хана гэжэ хоёр гэртэй бэлэй. Одхон үнгээ оройдоол 13 ябахад, хайрата хад гэрээ харижа хуурун хоёр гэрэлдэй харуулан доройтогой болохон юм.

Энэ арбан зургаатай үр, фабрикануудай заводуудай шэбдэддэг Улаан-Удунд эльгээгэ хэн. Сугтауднаа суглархан болон басагадай хэдэн гурбад байтарнь, гэр гурбад жархилан юм. Энэ гэр залуу хүбүүн нэгэ туршада паровоз гурбад хууруудые захабарилдаг хуурууд туршахан

Улаан-Удын түмэр-машинчин нэгдэхэдэ, Цыбиков тэндэ эрдэм гургуулияа эхилхэн

намгартай. Жэл үдүүтэй сагай туршада янала амжалтатай хуража байтарнь, дэлхэйн хоёрдохон дайнай шунага тэмсэл манай гүрэнэй баруун хилэ тэрхээ сөрбөхилжэ эхилэ хэн.

1942 ондо оорынгоо хани дурар армида ошонон хүнби. Тэрэ үедэ гэр бүлэтэй болоодүй ябахан нам шэнги хүнүүдтэ харатан дайсангаа түрэл Эхэ ороноо хамгаалха гэрэн нангин уялгана. Сэхэ сөбөрээр дүүргэхээр ариун хэрэг байгаагүй. "Армиин албанда абыт", - гэжэ военкоматта хоёр дахин хандахадамни, абаха баатай болоо хэн. Тиигээдшые дайнай түрүүшын жэлүүдтэ немецүүд буюу хүсэтэй байгаа гэдэ мүнөө булта мэдэнбди, - гэжэ Бата-Мүнхэ Цыбикович хая уулзахадамни хооронхон юм.

Сэрэгтэй албанда абтахан залуу хүбүүдые нэн түрүүн Эрхүүтэй областини Мальта гэжэ газарта абаашажа, гурба харын туршада сапёрно хэрэгтэ нургахан, тусхай рото бүридхэн байна. Бата-Мүнхэ Цыбикович эндэ сэрэгтэй бэлдхэл гараха үедоо Хэжэнгэ шотогой Даша-Доржо Тудунов гэжэ хүбүүнээр найг танилсана, шотогой зон гэшэбди гэжэ нүхээ ошон байха юм.

Энэ нүхэрни намтаа нэгэ наһа ахалан э эжыгтэй хүбүүн байгаа. Дайнай хүдэдэ хурагналхадамни, Даша-Доржын эжы Хэжэнгэдэ хурадаг Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой үхибүүдэй хамтын байра харууналдаг, зарим үхибүүдэй эдэе хоолыень бэлдэдэг байгаа хэн. - гэжэ дайнай ветеран хоороо бэлэн.

Залуу сэрэгшэдэй Мальта дээрэ гурбан нара тухай хураад, сапёрно хэрэг шадал соогоо шудалаад банхадань, рогын нэгэ бүлэг хүбүүдые Баруун фронт эльгээгэ хэн. Тэрэ бүлэг сапёрнуудай тоодо шотогой хүбүүн Бата-Мүнхэ Цыбиков,

Даша-Доржо Тудунов гэшэд оролсонон байгаа. Сэхэ урдахаань харалсажа, дайсангай тулаадаагүй хүбүүдтэ "нэгэ хэдыхэн хоноод лэ нэгэрүү шанга байлдаанда орохоннай" гэдэ ханахадань, түрүүнэгээр бэрххэгтэйшгэ шэнги байдаг хэн. Тэдэ "эрэ хүн ябаха бүрээ ухаа орохо, эрдэни зэндэмэни элэхэ бүрээ үнгэ орохо" гэдэгтэл, фронт дүтэлхэ тума хатуужал түржэ, дайгаа дарахабди, дайсанаа заагагүй намнахабди гэрэн хайхан бодоодо тэдэ сүм эзэлэгдэн юм.

Ашаанай вагонуудта нуужа, түрүүшын бүлэг сапёрнууд бусад сэрэгшэдтэй хамта хэдэн сүүдхэ нэжэрүүлэн, Харьков хото хүрөө хэн. Эндэ асарагаад байхадаа, Харьков хотын тудоо хатуу шэрүүн тулаадаанда ороод, хаба шадалаараа тэмсэжэ байгаа 2-дохон Украинска фронтын бүридэдэ оруулагдана юм.

Харьков дээрэ тулаадажа байтараа, фашистнуудай хүрээлэгдэдэ орононоо мүнөөшье хүрлээр мартадаггүйб. Нэгэ мэдэхэдэмнай, дүрбэн талахаанмай буудажэ байгаа хэн. Усоо үсөөг ороо, бүлэг бүлэг ороо гөрөднөө гаража, гэдэргээ сүхарин, ооһэдынгоо сэрэгүүдтэй хамтарха гэрэн захиралта үгтгэн юм. Манай сапёрнуудай взвод хоонон нойтоор ой тайга соогоур нилээд тэнгэ хэн. Бүхэли үдэртөө ябажа, эснөөд, нэгэ хүри дорой орожо, хоноо болодог байгаабди.

Ой тавгаар ябахадэа, заримдаа дорой орожо хонодог хүрээшье олохооо болбод байдаг хэмди. Нэгэ дахин Даша-Доржо бидэ хоёр хонодог газартаа хаагуур ошохооо буяалдааа гэшэбди. Тиихэдэмнай ондонтэй хонодог болонон нэгэ солдат Даша-Доржын заһан газараар ошохобди гэдэ, дахуулаад

ветеран саашань үргэлжэлүүлнэ: - Хүрээлэгдэдэ гарахын тула тэмсэжэ ябахадэа, артиллерийскэ частини хоёр хүбүүдээр уулзабди. Тэдэмнай шотогой хуурин, тосхонуудые, зүг нэгэл харуулан картатай байжа, манда тон ехэ туһа болоо хэн. Карта хаража, хүрээлэгдэдэ хаагуур гараха харгыгаа тухайлжа ябатараа, нэгэ взвод автоматчигуудтай уулзаа хэмди. Тиихэдэ аха дүүнээрээ харахан мэтэ баярлаһанаа хэзээдэшые мартахаар бэнэ юм даа. Дэлхэйн хоёрдохон хүрөөтэ дайн байлдаанай үедэ сэрэгшэдтэй дунда үндэһэ яһанай илгаа гэжэ байгаагүй, булта аха дүүнэр шэнги ябаабди, - гэдэ дайнай ветеран хэлэн юм.

Дайсанай һабарта ороод байһан манай сэрэгшэд бүхэли взводой автоматчигуудтай нилэхэдэ, урма зориг нэмэн, ооһэдынхид тэшээ урагшатай даһахан, харгыдань ушарһан, хүрээлэдэ байһан хархис фашистнуудые хайра тамгүй хирган унагаһан, һүүлэй һүүдэ манай сэрэгшэдтэй нилүүлхэ харгы гаргаһан, хамтарһан.

Удаань Бата-Мүнхэ Цыбикович Цыбиков нулемөгнө багальондо алба хэдэг болоод, ходоодоо түрүү зэргэдэ табигдадаг. дайсанай довтолгонуудые эгээл түрүүн бэе дээрээ даажэ абадаг болоо хэн.

Баруун Европые, бүхы дэлхэйе эзэмдэхэ хүсэлтэй гитлеровскэ Германиин сэрэгүүдые хүноон дараха, тэрэнэй дарлалта дорой оронон гүрэнүүдэй зонин абарха, эрхэ сүдөөшье олгохо гэрэн ариун нангин зорилго Совет гүрэнэй хэргэлбэрлэгшэдтэй урда табигдаһан байжа, манай сэрэгшэд гансал урагшаа даһаха зорилготой байһан юм. Сэрэгшэ Бата-Мүнхэ Цыбиковичтэй Чехословаки

гүрэнше сүлөөлэлсоод, Брно хотодо байтарнь, "дайн сэрэг дүүрбэ" гэрэн баяртай мэдээсэл дууддаа хэн. Тиигэбэшые бүхы солдадуудаа гэр гэртэнэ табяа, тараагагүй байһаниинь зүб ааб даа. Юуб гэхэдэ, манай гүрэнэй зүүн хилэ шадар Японой арми совет сэрэгшэдтэй дилдэхые хүлээжэ, тэшэ ядажа байгаа

бшуу. Мүн тиихэдэ немец фашист булимтарагшатай Советскэ Союзай газар дайда дээрэлхэ намнуулан гаргагдахада, Украины болон Белоруссини гүн тайга соогоур нюусаар үлэнэн, буу зэбсэгтэй элдэб дайсад, шадалаа хана, ехэ һаад тойбо татахые ехэтэ хүдээгээ хэн.

Фашист Германие дайгаар дараһанай удаа нимэ байдалай тохёолдоһонһоо уламжалан, Бата-Мүнхэ Цыбикович сэрэгшынгээ алба үргэлжэлүүлхэеэ үлөөгдэн юм. Тиихэдэе автомобильна частыда ажаа хээ. Хоёр жэлэй туршада Киевскэ сэрэгтэй округой штабай дэргэдэ автомашинада жолоошоноор хүдэлөө. Сэрэгтэй округой элдэб түхэлэй автомашинуудта, тэрэ тоодо американые маркын, һуугаад гүйгэдэг хэн. 1947 ондо шотогой хүбүүн аршингаа табигдажа, Хори һууриндаа хэдэн жэлдэ тэсэмгэй хүлээжэ һууһан түрэнэн эхэдэе бусажа ерэнэн юм.

Байгша оной май һарада Агуу Илалтын 50 жэлэй ойн баярай тэмдэглэгдэжэ байхада, дайнай ветеранууд энгэртээ олон тоото орден, медальнуудые үлэнэн, хүхиуэн зугаатайнууд алхалан ябаа хэн. Эсгэ Ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орден болоод бүхыдоо 9 медаль Бата-Мүнхэ Цыбикович Цыбикович энгэртэ харагдаа хэн гэдэ һананаб.

Бата-Мүнхэ Цыбикович наһанайнь хани нүхэр Нина Фёдоровна хоёрой хүүгэд мүнөө булта ооһэдын гэр бүлэтэй болонхой. Наһанайнгаа амаралтада гаранхай энэ айлайхи хүбүүд болон басагандаа туһалсалсад, аша гүшанараа үргэлсэн, амгалан һайнууд ажаһууна.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Уншаа, дуулаа хэн гүт?

“ХҮНДЭТЭ ГАЛИДА ЛИ ПЭННЭЭ”

Хитадай премьер Ли Пэн Хитадаа СССР-тэ хурадаг түрүүшын оюутайд тоодо ородог хэн. Өөрынгоо орон соо шанга шалгалта гараад, 40-оод оной һүүл багаар эдэ анха түрүүшын оюутад Москва ерэнэн байгаа. МЭИ-гэй гидроэнергетикын факультетэ ороод, 6 жэл соо хуража гараа.

Сугтаа хураһан нүхэдэйн хэлэнэй ёһоор тэрэ айхабтар бэлгтэй, залан шууд, эмхидхэл һайнтай оюутан байгаа. Тэрэ сагта тон шанга эрилтэнүүдэй табигдадаг байгааһые хаань, Ли Пэнэй оюутанай дэбтэр соо гансал "эрхим" гэрэн сэгнэлтэнүүд табигданхай хэн. Нэгэтэ шалгалтаа тушаахадаа, Ли Пэн "дүрбэ" гэрэн сэгнэлтэ абахалаараа, дахинаа тушаажа, "таба" болгонон байха юм.

Ерээдүйн премьер юрын

хамтын байра соо юрын оюутадаар адли байдаг, бултангай хамта эдсэдэг байгаа.

Тэрэ үедэ Румынин президент мүнөө болоод байһан Ион Илиеску МЭИ-дэ хурадаг хэн. Тиихэдэе румын оюутад сооһоо эрхимээр хурадаг үсөөн тоото зоной дунда байһан юм. Онсолхо болоо һаа, Георгиу-Дежэй басагые болон Чаушескугэй дүү хүбүүе МЭИ-һээ үдэжэ гаргаа.

Хитад түрүүшын оюутан-эрэшүүл ород басагадай онсо анхарал татадаг байгаа юм гэл эдэг. Тиимэрхээ Ли Пэнтэй сугтаа хураһан нэгэ басаган "Хүндэтэ Галида Ли Пэннээ" гэжэ бэшэгтэй фото-зурагын, мүнөө болотор хадагалжа байдаг.

("Аргументы и факты" һонинһоо абтаба)

Урда үдэ наһатай болохыень хүсэнбди. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д.Б.Бадмаев, С.Г.Гомбоцыренов. С.БААДУЕВАЙ фото.

ТОЛМИ

Энэ хуудандаа
Бэлигтэй
хүтэлбэрлэгш
дураасхалда,
Манай айлиан -
шүлэгшээ,
Арадай аман үг
абдарһаа
Сугтаа энээлдээ

ОЛОХОН ЖЭЛДЭ энэ дурсалга толгой соогоо хадагалжа ябагдаа. Хаа-яа нотагайнгаа зондо шэхэнэй хужар болгонгоо энээнхээхэнүүдые хооронгоо хэм. Эндэ хаяхан Ага нотагайнмай аха зах аман зохёолшо Арслан Жамбалоний дурдхалаар энэ дурсалга мүндэлжэ, уншагдайг олонгоо дурдхадана.

Манай Ага нотагта Цыренов Бадма Цыреновиче танихагүй хүн байгаагүй. Тэрэ бүхы буряад нотагуудта, мүн орон соогоо мэдэжэ болоһон юм.

Цыренов Бадма Цыренович гэшээ ёһотойл хүнэйл зэргэ хүн хэн даа. Бидэ дүтэрхи наһатай хэмди. Манай Согто-Хангил нотагта сугажанууһан, ажаллаһан, аятай сайгаа уулсаһан, олоной хэрэгэй түлөө оролдожо ябаһан хүнүүд олон байха.

Бадма Цыренович гэшээ ажадаа диндэншоод, уруу дуруу боложо нэгшье үзөөгүй. Тэрэ хэднэйшье сагта ходоодоо урма зоригтой, хүжюун дорюун, хоороотэй зугаатай, холын бодолтой ябаһаа хэн. Хаанашье ябаа сагтаа зонойл хүн хэн даа. Үбгэд хүншэдэй дунда орожо, тэдээнээр удаан ярилдаха, залуушуулаар баһал залуу болоод хоорэддэхэ. Тэрэмнай хүншэн залуу илгангүй хүндэмүүнэ хүн хэн. Тимэдээл арад зонийнгоо дунда аргагүй хүндэтэй ябаһан гэшээ. Олоной дундаһаа гараһан одо заяатай хүн хэн даа... Удаан наһа наһалжа, үелһэн хайрата һамацэрен түхэртэжээһаа зээнэрээ энхэржэ, олон жэлдэ ажаһууха талаангүй байгаа. Хатуу үбгэндэ дайрагдажа, саһаа уриц, оройдоол 43-тай болоод ябатараа, биднһээ хахасан ошоо бэлэй Тездэ яахалши даа? Бадма Цыренович ханаһан һанал, үүсхэхэн олохон хэрэгүүдын бэлүүдэгдэнгүй үлөө.

Бадма Цыренович зоной түлөө аргагүй ехээр һанаагаа табидар байһан гэшээ. Хаанашье, ямаршье тушаалда ябаа сагтаа зоной байдал һайжаруулаха гэжэ оролдолго гаргадаг хэн.

Тинь мүнөө Цыренов Бадма Цыреновичэй һонирхолтой налгарһаа дурсан хэлэе. Тэрэ 1931 оной Хонин жэлдэ Шандан нотагта түрһэн байгаа. Балшар бага наһанһаа түмэр түдгэдэ дуратай дээрһээ Шэтын хүдөө ажарын техникумдэ орожо, 1950 ондо тэрээнээ дүүргээд, Хангил МТС эржэ, механикаар хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэрэ үедэ суг хүдэлһэн нотагайнмай механизаторнууд хяла һонирхоомор ушарнуудые хоорэддэжэ: "Һуруулидүүргэһэн залуу механик Бадма трактор, машина, техника һайнаар мэддэг байгаа. Минил гайхаха, хаража байхагүй. Хамсыгаа һамажархөөд, дундууса оролсоһон хэн. Бадма манай аргагүй хүжюүтэй, дорюун ябаха. Ябаһан лэ газартаа наада, энээдэ гаргажа шаадаг байгаа. ИЖ-49 мотоциклаараа бүхы тракторна бригадануудаар гүйлгэжэ, түргэн туһаламжа үгдэг хэн. Тинхэдэ тэрэниие булгааран "Хүжюун Бадма" гэжэ нэрлэһэн хэмди.

Бадма Цыренович Цыренов

МТС-эй дэргэдэ участково механик, мүн ахалагша механик байһан юм. Һүүлээрнэ 1954 ондо Ононой МТС-эй ахамад инженерээр хүдэлжэ байтараа эсрэгэй албанда татагдаа. Бусажа эрээд, Агын МТС-тэ, хожомын РТС-тэ директор байгаа. Эндэ тэрэнэй тусхай мэргэжэл, хүн зоние ударидаха шадабари, һайн хүтэлбэрлэгшэ байһаниинь бүри элээр харагдаа бэлэй.

машинные зыгээхэ. Юрэдөө, хараһан түрүүлэгшэ һур харбахыень хоншондоо машинаа эльгээгээгүй байха.

Бадма Цыренович Цыренов гэшээ одоол һайхан сэдхэлтэй, үнэхөөрөөл хүниие хайрадаг, олон юмэ бөөдэ багтаадаг хүн байһан юм. Олон зонтой томо колхозые ударидажа ябаха гэшээ бэлэн хэрэг бэлэн гэжэ хэндэшье мэдэжэ. Тэрэ колхознигуудта

намайе һу уу гэжэ биалаба? Яаһан муухай юмэ болобо гэшээ! Одоо нэрээ хухаранхаар, яһаа хухара гэшэнь зүб байгаа юм байша... гэжэ мэтэ олон табые бодоһоор, саашаа ошоо бэлэй. Бадма Цыренович намайе конгоро дууджа, олон зоной дунда оройдоошье эшээгээгүй юм хэн.

Бадма Цыренович гэшээ дуу дуулаха дуратай, хэннээшье дортохогүй һайхан хоолойтой хүн юм хэн. Бидэ, баһанар, гэрэншээл баһа һамгатай колхозой эддэ мэргэжэлтэднэ жэлэй, полярин долоон аймалгануудые суг нэгэ газаргажэ, тунгүдэр хэмжээндэ үнгэрэгдэг хэмди. Хүн тинхэдэ эхээрархил тамхиддэжэ, найгажа, надхэжэ байдагүй, булгааран эхэл эбтэй үүд бэ бөө хүндэлөөд үтээ дуулахаа ябадаг байгаа бди. Найр наадан, сайлаалга дээрэ Бадма Цыренович түрүүн үгэ хэлжэ, суглаарнадые халуунаар амарһалаад, һайхан үрээлэй үгэнүүдые хэлжэ, хундагатай архияа барһанайһаа һүүлээр дуулаа дуулаһа хэн. Тэрэ "Монгол орон", мүн буряад арадайһаа "Хурин хээр" гэхэн дуунуудые дуулаха дуратай юм хэн.

1965 оной январь һарада Цыренов Бадма Цыреновиче партиин Агын райкомой нэгдэх секретарьяар һунгажа дэбжү үлһэн юм. Энэ шэнэ ажадаа баһал аргагүй оролдожо хүдэлһэн бэлэй. Долоон хонгой нэгэ удаа бидэниие эрээд, шалаад, заабари үгөөд бусаһаа бэлэй. Тэрэ ажадаа ябаһаар байтарын, Бадма Цыреновиче СССР-эй Верховно Советэй депутатаар һунгаа бэлэй бди. Уданшьегүй 1968 оной сентябрь һарада Бадма Цыренов Агын Буряадай автономито округтой гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлшээр дэбжүүлдэг хэн. Энэ ажада һайнаар хүдэлөө. Ехэ юмэ хээ. Округтойшо цоур шарайе хэргэжэ шадаа. Тинхэхээ тэрэниие гурба дахин СССР-эй дээдын зургаанда депутатаар һунгаһан байһа бди.

Манай Согто-Хангил нотагай дайнай ба ажалай ветеран Маншадаров Максарахай намда баһал һонирхолтой юмэ нигэжэ хооронгоо хэн.

—Манайхин Ага тосхонһоо Хангилдаа зоожэ эрээд, түбхиноод ошһаа бди. Би Агын хэхээр

холобоондо мэдэлтэй, тушаалтай ябаа. Согто Гүнэй һуурин хүртээр утаһа шалгажа, ото ябаа байгаа. Нэгэтэ зулай Олоной мүнхэнэй Гүнэй гараад, телеграфна зубшангаа, наашаа ерхэйлүү ахалжа ябаһа ябатараа харахадамын нэгэ хүншэн машин харгыгаар тооһоо буряад Бишье малгайгаа даалажа ябаад, амада гүйжэл мэдэбэ. Хайр харгы дээрэ уулзажа бобди. Харахадамын машинан рулда Цыренович һуужа бай намайе танижа, машин һуулгаад, һонинхоо хээр Тээ ябад гэхэн хонин машинаа тогтоожо: "Мэ эндэ халта тогтожо, бидэ һэроусэдэ ябвалши да машиниһаа буужа нэгтэ баряад, булаг ошожо хүйтэн хба асараа тологойдо хба аджаа ямар гэшээ бэ?" гэжэ бди.

аджаал мэдэһэн. Тэрэ үгэ үшөө асарбаб. Дахин Бадмынни таашаахан болишты, хүрөө гэнгүй ад аджаал байһаб. Бидэ хүнэгтэй уһа тоолоһоор 34 хүнэг болошобо. "Зай даа, Максарахай хэбэртэй. Зай, хүншээ Би таңда уһа аджаа уһанһаа нэгэ хүнэг асарха толгой дээрэ аджаа хэбэ хүнэг уһа аджаа тархимни хаха таһа аргагүй болоод." Тэхдэ хүйтэн юмэ гэшээ аргамни һалаад! Хурэ гэжэ хашхараад хажуу халба һүн гүйшөөбди. Цыренович намайе энээжэ садаа бэлэй.

Богони наһатай хүн дэлхэйн бүхы муу һайн ошохо гэдэг. Тездэ Цыреновичэй олоной хэрэг тоолошогүй ехэ партиин Агын райкомой секретарь, Агын Советэй түрүүлэгшэ нотаг зонийнгоо ажал хэбэда! Мүн СССР зарлалай Верховно депутат байха үедэ гүрэнзайнгоо түлөө хам оролдооб!

Хүнэй түлөө оролдоо буянтай байдаг гэдэг, тинхэхээ үхийбүүднэ һайханаар, нэгэнэй түбхинэнхэй. Нада Цырен—Агын орой больницын ахамд вич инженер-механик.

Б.Ц.Цыренов зонийн ажалынгаа үрмэдэмнэй олон ордон, медаллар шагнагдаһаа.

Д.Р.ЦЫРЕНОВ

ОДО ЗАЯАТАЙ ХҮН НЭН ДАА

1958 ондо Цыренов Бадма Цыреновиче Саратов хотын хүдөө ажарын дээдэ һургуулида һурахыень эльгээһэн юм. Һургуулиа Бадма улаан дипломгойгоор дүүргэжэ эрээ. Манай районийн хүдөө ажарын управление даһаар ажаллаа.

1961 оной май һарада Согто-Хангилай XXII парсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлшэ боложо эрһэн юм. Гомбоев Данидондогые ахамад экономистаар, Дамбарининов Цымжидые ахамад инженер-механикаар, Чимитов Цыден-Доржие инженер-барилгашанаар асаржа, колхозые хүл дээрнэ бодхоожо, олзо орные дээшлүүлһэн, малай хото хорёо, зоной гэр байра барижа, нотагайхиние һайнаар түбхинүүлһэн юм. Согто-Хангилда түрүүлэгшэ байха үедөө хүн зондоо агтасатай, хүндэтэй, тон шадамар бэрхэ хүтэлбэрлэгшэ байһанаа хуруулаа хэн. Ажал гэшээ минил орооо бүтэжэл байһан нэнги болоо бэлэй. Зоний сэдхэл тэгшэ, саг соогоо мүнгээз абаад, саг соогоо амараад, булгаараа шахуу нэнэ буусануудта буулихай, газараа хүншэн машина, мотоцикл татанхайнууд урма биярар дүүрэн байһан юм.

Бадма Цыренов ажарын бэрхэ хүтэлбэрлэгшэ байгаа. Хара эргүүр бодожо, бүхы хониншоо, малшадаа эрхэхэ. Хэн хэдыдэ хонинсо хотонһоо гарганаб, хэдыдэ хотондоо асарнаб гэжэ булта эли байһан юм. Тэрэ малшадай суглаанууд дээрэ хэлэһэн хэн: "Миний үгэлоогүүр тэды сагта бодоод, Будаланай шанхэ оройһоо дурам байдахадамын, бүхы юмэн гансата эли болодог. Зарим хониншод түрүүлшээр намтай тоосодохо дуратай байһа хэн, тездэ балшыса баригдашадаа, абаагүй болоо хэн бэд даа!"

Ажал хэхэ, амарха гэшые адил гэшээр һанадаг хэн. Хүн зоние амаруулаха, орооһон арад зогшоо амарха, зугаалха дуратай хэн. Нотагай һурнадай зугаахай дээрэ мэндэ эрһэн, номо һаадаг дэлиһэн, маанадаар бүри тэнтэрэ харбалсажа байха. Центр эржэ, һур харбахыень хүдөөдэ хониншон байһан дайнай ветеран Жамбалов Цыдын ахада оорыншо хүншэн

нэгшье дахин шэрүүнээр хандажа үзөөгүй хүн юм хэн. Колхозой гэнүүдые бага-сага зэмлэхэ саг болодог һааб даа. Тэрэ хүниие харахын ороцолонһаар зэмлээд, хүнэй хараагүйдэ саашаа хараад, шодоороо энээбхиляжэ, аниб-шабхаг гэжэ байдагыени һанаһааб. Эндэ жөншээ болгожо, хэдэн дурсалга хоорэлүү.

Челпанов Илья гэжэ манай колхозой шөфер нэгэ үедэ молоковозорһу зоогшэ хэн. Тэрэ мүнөө гэр булоороо Буряад Республика зоожэ ошонги. Хэдн жэлэй саанатэрэ эндэ түрэлхидтөө айлшалаад, суг ажаллаһан цүхэдтэрэ уулзажа, һанаагаа амараад бусаа бэлэй. Илья Челпанов баһал энээжэ садааар, үнэн болоһон һонирхолтой юмэ хоороо хэн.

—Бадма Цыренов хадаа тусгаархан бэрхэ, ухаатай, һайхан абари зантай, ёһотойл хүтэлбэрлэгшэ байһан гэшээ. Би тэрэниие аргагүй һанадаг, хүндэдэрг хүн гэшээ. Нэгэтэ зунай аяма халуун үдэр колхозойнгоо фермын үнээдэй һу тушаахая ябабаб. Үсгэдэрынь тушаан болоһон байгаа. Ябаһаар байтарни, толгоймни үдэжэ, үгдэмни хүржэ һалабагүй. Дүгэ наана айлуудын, гол торхонные гэжэ байхагүй. Тинхэхээр ябтарни, хамарһаамни шуһан гаржа, машинаа гогтоохо баатай болобо. Хамар амаа һайса арһаад, кружкая абажа, машина дээрэ гараад, цистернээ нэжэ, кружкаараа нэгые удажа, амилха сдоогүй һу гудамсажал мэдэб. Тон тэрэхэн үедэ машинимни хажууда нэгэ юмэн аргаахан эржэ тогтобо хэбэртэй. Харахадамын—Бадма түрүүлшэ хара "Волгоһоо" гаранхай, таһаагаа тулаһан юмэ, нам тэшиэ сэхэ хараад, энээбхиляжэ: "Зай, Илья, садаа гүш?"—гэжэ һураба гэшээ. Би яаханые муроо олохоёо болонхой, мэдэһэндэ үмдэн соогоо таһаагүйхэн байтарни, "садабаб, болиоб" гэхэн миний харюу хүлээнгүй, машинадаа һуугаад, саашаа түргэһэн ябаншо хэн. Ошонон хойнонь, одоо оорыншо хаража садаа бэлэй: "Муухайл амитан байһаб даа! Яаһан гэнэг хүн гэшэби! Хэн

САГТЫ: ШЭНЭ НЭРЭ ОМА ЭРДЫНЕЕВА

Баярма мүнөө жэлдэ Сэлэнгын аймагай Ноёхоной дунда хургуули дүүргэбэ. Гурбан жэлэй саада тээ Баярмае би республикын эдир шүлэгшэдэй олимпиада дээрэ хараа нэмби. Тиихэдэ тэрэ намайе ехэтэ һонирхуулаа бэлэй. Юутээрээб гэхэдэ, Баярмагай шүлэгүүд тон һонин образуудтай байгаа бэлэй. Тэрэ гэхэн саһаа хойшо Баярмае ходо адаглан байгша нэм. Тэрэнэй шүлэгүүд "Буряад үнэн" һониндо байд гээд лэ гарадаг бэлэй. Баярма Эрдынеева мүнөө үедэ гэртэхин тухайгаа, түрүүшын дуран тухай түрүүшын мурнуудые гаргана.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

СЭБЭРЭЭР САХИХАБДИ...

...но нотатгам
...ондо
...гайм хургуули
...артай.
...н жэл соо
...удлаар.
...мнай
...арааб даа?
...дамжуулаар

Үндэр һайхан хургуули
Алдар нэрыеш хээдэди
Архун сэбэрээр сахихабди.
Багаһаа хургаһан багшанартаа
Баяр хүргэн дохнобди.
Утаһанатай, удаан жаргалтай
ябахыетнай
Үнэн зүрхэниһөө хүсэнибди.

ИНАГ ГАНСАДАА...

...инаг гансални
...даа ойлгыш.
...хубалсын
...намтаяа
...намтаяа.
...хубалсын...

Зүүдэн соогоо шамая
...харанаб
Шамайгаа үгылэн һуунаб.
Шимни намһаа холо байналли
Холо байналли, холо...

* * *

...чан биднише
...үтэлэн,
...жэлэй саана
...мээ гэххэлээ һэн.
...он шараитай,
...н һодэтэй,
...най багша
...ниге угтаа һэн.
...ргуулиһи бодоһо

Алхажа ороһон һурагиһадтай
Үргэн замда гараһань лэ.
Түрүүшын алхам үгэдэһэн лэ.
Багшамтай! Үиһөө олон жэл
соо
Үзгөө заһан зангаараа
Жаргалтай алтан дэлхэй дээрээ
Жаргажа һуугыт даа!

ДУРСАЛГА

...наһаһадай
...наха үедэ
...нотогһаа
...балиһи таһараа һэн.
...хэйн хүжэлээр
...наһаа холодоо юм.
...һаа тоонтодоо
...һээрөө.

Хайрата ганса эжыгээ,
Хүбүүдээ, эрхэлэн басагая
Хэндэ найдан ябаабта?
Хаяад юндэ холодообта?
Айл болгон, хүбүүдээ, басагая
Баярлажа һуухая яаабта?
Аша, эзэнгээ хүнүлөөд,
Алхалан ябахая яаабта?

Сахюуртам

Үгэнь Ц.Д. Цыденовэй. Аялгань Ц. Лхамаяевагай.
Дунда зэргээр.

1. Үн-гын шу-луу-гаар шэ-мээ-лэ - нэн үн-дэр са-хюур-та
чу-лам - ни. Ү-хи-дүүн ба-га-һаа тэн - жэ - нэн
үл-гы - һай-хан дуу-са-мни. Дун-да-А-га, Дун-да-А-га
са-хюур-там дуу-гаа шам-даа, дуу-гаа шам-даа зорюул-наб.

1. Үнгийн шулуугаар шэмэглэһэн
Үндэр Сахюурта ууламни
Үхибүүн багаһаа тэнжэһэн
Үлгы һайхан буусамни
Дабталга:
Дунда-Ага, Дунда-Ага
Сахюуртам
Дуугаа шамдаа, дуугаа шамдаа
зорюулнаб | 2. Аршаан булаг уһаншни
Амтан гоё эршэтэйл
Ара хүбшэ тайгашни
Алим жэмэс эдеэтэйл.
Дабталга:
Дунда-Ага, Дунда-Ага
Сахюуртам
Дуугаа шамдаа, дуугаа шамдаа
зорюулнаб. | 3. Түбидэлхэйн уужамшые һаань.
Түрэнэн нютаг үнэтэйл даа.
Хаанашые холо ябааш һаам,
Хажуудам шэнги һанагдаал даа.
Дабталга:
Дунда-Ага, Дунда-Ага
Сахюуртам
Дуугаа шамдаа, дуугаа шамдаа
зорюулнаб. |
|---|---|--|

ОНЬ НОН ҮГЭНҮҮД ҮНЭНШЭ ХҮН ТУХАЙ

Үнэншэ хүн олондо этигэлтэй,
Худалша хүн хамагта
этигэлгүй.

Үнэн сайжа болохо,
Худал замаар ябаал һаа,
Хубхай яһан болохо.

Зүб юумэн
Зүрхэниһөө халуун,
Буруу юумэн
Бушаһанһаа хүйтэн.

Үнэншэ хүндэ нүхэр олон,
Үрэтэ модондо наһаа олон.

Үнэн юумэ
Уһандашые шэнгэдэггүй,
Галушые шатадаггүй.

Үнэнһөө - туһа,
Үнэнһээ - төһон.

Дэлхэйн арадуудай онтохонуудһаа

МОРИЧ БА БУГА

(Саха (яхад) арадай онтохон)

Амтатай зүлгэ ногоотой ойн соорхой дээрэ Морин бэлнэжэ ябана ха. Зохидхон лэ газар олоо: ходо садхалан байдаг һэн. Нэгэтэ тиишэдэ һарагар эбэртэй Буга үзэгдэбэ. Ойн соорхойн ехэ, ногооной элбэг байхые хараад, эндэхэнэ үлэхэ гэжэ бодобо. Морин саанаһаа дурагүйдэбэ. Зүлгэ ногоотой соорхойгоо тэрэ харамнаба. Тээд Бугые яагаад намнаһаа тэрэ һанажа ядаба. Тиигээд лэ Хүнһөө зүбшэл эрихээс ошообо.

-Хандагай намһаа хурдаар гүйдэг, яагаад би тэрэниие үлдэхэби?
-гэжэ Хүн харюусана. -Хэрбээ шамайе хазаарлаад уһаа һаа, Бугые намнажашые болохо нэм.

Зүбшөөлоо үгэһэн Морин хазаарлуулба. Тэрэниие уһанан Хүн Бугые ойн соорхойһоо намнаба. Тээд тэрэ саһаа хойшо Морин хазаарһаа халаһаа болоо һэн. Сүлөөтэй ханаһаа тэрэ хахасажа, үдэрые үдэрлэн, Хүниие шэрэдэг болоһон юм.

Б. ДЫМБРЫЛОВА
бурыадшалба.

Шэнэ номтой танилсалгын үдэшэ

соёл болбосоролоор һонирхоһодтоимэ хүдэлмэрийн аргагүй аша туһатай байха талаануудта тэрэ анхаралаа хандуулаа.

Удаань уран зохёол ба искусство шэнжэлэгшэ, хэлэ бэлнэгэй эрдэмэй доктор, профессор, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэнүүн В.Ц.Найдаков үгэ абаба.

— Нэн түрүүн, энэ заабари бэлдэжэ гаргалан хүтүүдэ баяр хүргэнэб. Олоһоумэи мартагдаһан байна, илангаяа стагыанууд. Мүнөө 67 һаһатайб, тэрэнэйм 47-ниинь эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэриг үгтөө. Хэдэн ном, монографинууд хэблэгдэһэн байха. Гэбшын мүнөө мэндэ ябаһан намһаа һаһатай, намһаа габьяатай бэлгитэн олон.

А. Д. Ш а г д а р о в,
Ш. Б. Ч и м т д о р ж и е в,
Ю.Б.Рацдалов болон бусад, — гэжэ В.Ц.Найдаков хоорэнэ.

Саашань хоёроогоо үргэлжэлүүхэдээ, совет үеһи бурыад уран зохёол тухай хэлэһэн һанамжануудын һонирхолтой байгаа.

Эндэ В.Ц.Найдаковой номуудай, монографинуудай, шэнжэлгын бусад хүдэлмэринүүдэй выставкэ дэлгэсгэдэһэн байгаа.

Шэнэ номтой танилсалгын үдэшэнүүдтэ номой сангай хүдэлмэрилэгшэд дуушадые уридаг заншалтай. Энэ удаа залуу композитор Цырен Шойжинимэев айһалжа, һайхан аялга дуунуудаараа үдэшэдэ хабаадаһадые баясуулаа. Тиимэһээ шэнэ номууд мүнүдэлжэл байг, номдо дуратайшуулай уулзалганууд үргэлжэлжэл байг гэжэ хүсэхэ дуран хүрэнэ.

Б.ДАМБАРИНЧИНОВ.

Шог ёгто долгин дээрэ УХАМАЙША НАМГАН

Нэгэтэ Мармайн һамган Дэжэд ондоо аймагта ажаһуудаг эхэ, эсэргэндэ айһалжа ошохо болоһондоо, нүхэргоо нигэжэ хэлэбэ:

—Шамайгаа орхижо, олон хоногоор абындаа ошоһомни. Ондоо эхэнэртэй холбоорилдоо һаашни, үһэһи сайшаха, нүдэнүүднй унашаха, шодэһини һохор болоһохо, тиигээд наһан соогоо хүтүүн дээрэһини юушые хэхээр болёод һуушахаб.

Нэгэ һараһаа үлүүхэн болоод, һамганинь бусажа эрэбэ. Ехээр баярлаһан Мармайн һамганайнгаа нулаадые тайлажа абаад хараба: үһэһиний хаб хара, нүдэнүүдынь бүтэн, шодэһынь болтөгөр заңдаа байба.

Һанаагаа амарһан Мармайн ехэл баяртайгаар хэлэбэ:

—Үһэһини сайгаагүйл нүдэнүүднйи ялаһаһан заңдаал, шодэһини мойһондоол хао харал!

Аширһун шагнаад байһан һамганинь, сухалтайгаар асууба:

—Зай, нимни ондоо һамгадтай холбоорилдоогүй гүш?

—Угыл ааб даа! Минни тиигээ һаа, үһэһини сайшаһан, нүдэнүүднйи унашаһан, шодэһини һохор болоһоһон байха байгаа! — гэжэ Мармай эрэ һонодол харюусаба.

—Худалаар хэлэнэ ёһотойш, һамгадтай холбоорилдоогүйенин үгэр түргэн шалахам, ехээр бү онголоо, — гэжэ һамганинь сухалтайгаар хэлээд, газашаа гаража ошообо.

Д.ОШОРОВ.

МНАА ГАБЬЯАТАЙ ОЛИГТЭН ОЛОН..."

шэнжэлэгшүүд тухай нимэ заабари манай номой сангай хүсөөр хэблэгдэһэн һэн гэжэ Рыгзема Гомбоевна хоорэнэ.

В.Ц.Найдаковой түрэхээр 65 һаһанай ойдо зориулан, тус заабари бэлдэгдэжэ эхилһэн байгаа. Бурыадай Ниитын эрдэмэй институтдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Э.О.Доболова, номой сангай мэргэжэлтэ В.В.Хилханова гэгшэдэй оролдолгоор заабари бэлдэгдэ. Саашадаа нимэ номуудые хэблэжэ байхабди гэжэ Рыгзема Гомбоевна үгынгоо түгэхэдэ мэдүүлһэн байна.

Танилсажа байһан заабари бүридхэн зохёогшодой нэгэн, эрдэмтэн Э.О.Доболова хэдэн үгэ хэлэбэ. Тиихэдээ эрдэмтэдтэ, шэнжэлэгшэдтэ, уран зохёолоор,

Р.А.Шерхунаевай

Байгал шадарай нюотагуудта

НАНАТАЙШУУЛДА ТУНАЛХА— НАНГИН ҮҮРГЭ

/Социальна талаар хамгаалгын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй регионууд хоорондын семинар-зүблөөнөө/

Зонние социальна талааа хамгаалгын зургаануудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй "Наһажаал хүнүүдые стационарна бэшэ байдалда социальна талаар хангалга" гэһэн регионууд хоорондын семинар-зүблөөн июлин 25-да Буряад Республикын Правительствын заседанинуудай зал соо ажалаа эхилбэ. Зүүн Сибириин, Алас-Дурини, баруун зүгэй областнуудай социальна албануудай хүдэлмэрилэгшэд зүблөөндэ хабаадахаяа суглараа.

Зонние социальна талааа хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй регионууд хоорондын семинар манай республикада түрүүшынхөө үнгэргэгдэжэ, хүн бүхэнэй анхарад хандуулаа ехэ үйдэ хэрэг болобо гэшэ.

Энэ зүблөөнэй ашаг үрэтэйгөөр үнгэрхэ байганиие үшөө юун гэршлэнб гэхэдэ, тэрэнэй хүдэлмэридэ Россин Федерациин Зонние социальна талааа хамгаалгын министрствын хүтэлбэрилэгшэд Буряад Республикын Правительствын гэнүүд болон Арадай Хуралай депутатууд хабаадаба.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлгын нэгэдэхи орлогно М.А.Спасов семинар нээжэ, зоний ажабайдалай улам доройтожо байһан хүнээр сагта сугларжа, наһажаал хүнүүдтэ туһаламжа хүргэлгыг саашадань найжаруулха талаар ямар хэмжээнүүдые абалтайб гэжэ зүблэн хэлсэхээсэ байһан хүдэлмэрилэгшэдтэ амжалта хүрбэ.

Россин Федерациин Зонние социальна талааа хамгаалгын министрствын наһажаал хүнүүдэй асуудалнуудаар Департаментын директор Е.М.Голубев "Наһажаал эрхэтэдэй социальна хангалгыг хүжээлгын асуудалнууд ба хараа түсэбүүд" гэһэн һонирхолтой элдхэл хэбэ.

Тэрэнэй мэдээсэлэнэй ёһоор Россин Федерациин дэбисхэр дээрэ зоние социальна талааа хамгаалгын 73 түб, харин наһажаал хүнүүдые стационарна

бэшэ байдалда социальна талаар хангалгын 1000 гаран түб байгуулагданхай. Энэмнай яһала ехэ хүсэн болоно.

Бусад министрствэнүүд болон эмхи зургаануудай дурадхалууд гол түлэб хараада абтажа, "Ветеранууд тухай" Федеральна Хуулида хубилаатанууд, болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" федеральна Хуулин проект бэлдэгдэжэ, тэрэниие Россин Федерациин Правительство 1995 оной апрелин 27-до Гүрэнэй Дүүмын үзэмжэдэ табиһан байна.

Иигэжэ тус проект июлин 12-то Гүрэнэй Дүүмын пленарна заседанидээрэ зүблэн хэлсэгдэ. Ветеранууд тухай хуулин хүнгэлэлтэнүүдые олгохо талаар программа сүм бэелүүлхэ гэбэл, 7,5 триллион түхэриг хэрэгтэй болохо байна. Тэд нимэ ехэ мүнэ туһаламжа үгэхэ гэшэ бэрхэтэй хэрэг гээд мэдэжэ.

Удаань Буряад Республикын зоние социальна талаар хамгаалгын министр С.Г.Ефимов "Сибириин региондо зоние социальна талаар хангалгын системэ байгуулгада комплексноор хандагга" гэһэн дэлгэрэнгэ элдхэл хэбэ.

Буряад Республикада 1053,0 мянган хүн, тэдэнэй 688 мянган хүн хүүдэ нюотагууда ажаһууна. Мүнөөдэрэй байдалаар дүрбэдэхи хүн бүхэн—пенсонер, 262,7 мянган хүн /24,8 процент/ пенсинууд болон тэдхэмжэнүүдые абана гэжэ министр тэмдэглэ.

Россиде пенсээр хангаха талаар дүршэл яһала бии. Правительствын абаһан программа дотор пенсионно албание хубилган шэнэдхэхэ талаар хэмжээнүүд хараада абтанхай. 1995 оной мартад Россин Федерациин ба Буряад Республикын зоние социальна талааа хамгаалгын министрствэнүүдэй хамтын хүдэлмэрин түсэб баталагдаа.

Зарим эрхэтэдэ хүнгэлэлтэ болон тэдхэмжэ олгохо талаар федеральна нормативна актиуд мүнгэнэй дугадаһан ушараар хүсэд байһаар бэелүүлэгдэнгүй. Гэбэниие ажалай болон дайнай

ветерануудта, бэшэшье наһажаал хүнүүдтэ, олон үхибүүдтэй бүлэнуудтэ, ганса бэе хүнүүдтэ хүнгэлэлтэнүүд олгогдонхой гэшэ.

Эрэмдэг бэетэй хүнүүдэй, гэртээ ажал хэгшэдэй, пенсионернүүдэй ажал хэрэглэхэ талаар нэгэдэдэ 328 хүн /гэдэнэй 199-ниинь эрэмдэг бэетэйшүүд/ тоологдон. Министерствын дэргэдэ нэгэдэлгын үндэһэн дээрэ мастерскойнуудые байгуулха асуудал шиидхэгдэ.

Территориальна түбүүд социальна талааа хангалгын эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулхаһаа гадна, социальна туһаламжа хүргэлгын бүхи аргуудые /түргэн туһаламжа, гуманитарна ба үдэрэй туршада гэртэн туһа хүргэлгэ, түбэриггүйгөөр эдэзүүдгэ гэхэ мэтэ/ нэгэдүүнэ. Иимэ түбүүдэй оһоһдоо мүнгэ олохо гэжэ эрмэлзэдэгынь найшамаар.

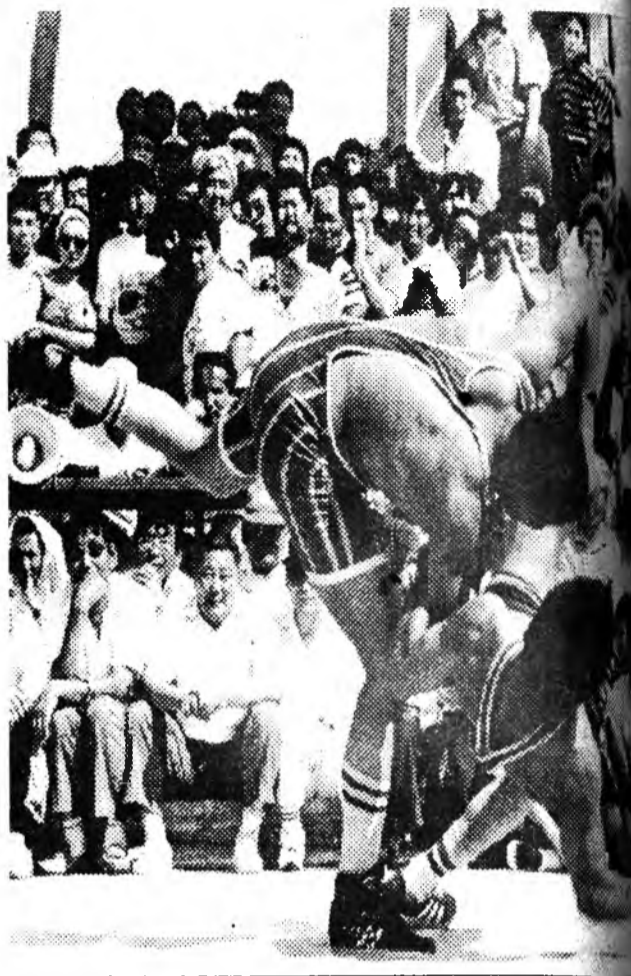
Мүнөө республика дотор наһажаал хүнүүдэй гэртэн социальна туһаламжа хүргэхэ талаар 78 таһаг /64-ниинь хүүдэ нюотагуудтэ/ хүдэлнэ. 1994 оной эсэстэ иимэ 8 нэһэн таһаг нээгдэ гэжэ тэмдэглэгтэй.

Краснодарска хизаарай, Ростов-на-Дону, Новосибирск, Челябинска областнуудай, Саха /Яхад/ Республикын мүн Россин бусад регионуудай социальна туһаламжа хүргэхэ талаар баян дүршэлтэй танил байһан тула эдэ регионуудай түлөөлөгшэдэй семинарай хүдэлмэридэ хабаадажа байһанда баяртайбди гэжэ С.Г.Ефимов хэлэһэн байна.

Семинар-зүблөөнэй хүдэлмэрин түрүүшын үдэр иимээр дүүрэгжэ, тэрэндэ хабаадагшад ажаллаа үргэлжэлүүлхөө Прибайкалин аймгад гараба. Зүблөөнэй программа угаа үргэн гэжэ тэмдэглэгтэй. Пленарна заседанинууд, практикеска хэһээлнүүд, социальна талаар хангалгын эмхи зургаануудтай танилсалга, "түхэрэс и шэрээнүүд" гэхэ мэтэ.

Д. ЭРДЫНЕЕВА.

Абай Гэсэрэй хайндэр-Буряад орд

ШАЛГАЛТЫН ҮЕ

М.Н.Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-колледждэ шалгалтын хаһа ерэнхэй. Хуули ёһо шэнжэлгын бүхгалтерай мэргэжэлэй отделенинүүдтэ - эгээл ехэ конкурстэй. Мүнөө үедэ хуули ёһо шэнжэлгын таһагта 30 хүнэй һуурида 309 хүн шалгалта барина. Бүхгалтерай мэргэжэлдэ һурахаая хүрэн эдиршүүл баһал олон. Гүрэнэй шалгалта барижа, һураха эрхэтэнэй жүжүгээр эдэ хоёр отделенидэ мүнэ түлэжэ һураха коммерческ таһаг бии. Хахад жэлэни һураһал - 900 мянган түхэригтэ. Эндэ стипендин, хамтын байрын түлэри ороно.

Газар эсхэмжэлгын таһагта нэгэ һуурида 1,5 хүн мэдүүлгэ үгэнхэй. Харин "фермерэй ажал болон хүүдэ ажалан эмхидхэл" гэһэн мэргэжэлдэ конкурс ур.

Абалгын комиссийн харюусалгата секретарь, математикын багша Маргарита

Александровна Батомуну түрүүшын шалгалтын дүнгэ тухай ингэжэ хэлэбэ:

Бүхгалтерай мэргэжэлдэ һураха таһагта түрүүшын тестировани үнгэргөө. Математика, физика, логика гурбан предметээр табалга асуудал үгтөө. Тон ехэ бэрхэтэй абжа шадаагүй, хүн дунда түргээр харюула. Ехэнхидээл физикээр унаһ.

Хуули ёһо шэнжэлгын отделенидэ гүрэнэй болон хуулин теори гэхэн предметарим хүүдэ һургуулинууд хүдэлгөнүгэй байһан дээрэ үгдөөгүй үхибүүдтэ хуули шалгалта болоно.

Тийгөөшье орсохо хүсэл залуунууд олон. Совхоз-колледжын талаа, зосоо дүнгүүдэ, удаадахи шалгалтынүүдые мэдэхээсэ хуули байгаа һэн.

Е. ЦЫБЕНОВА

П. Линховоной дублёр байгаа нэм

Мэдээжэ киноартист, режиссер Валерий Инкижиновэй түрээһөөр 100 жэлэй ой Буряад орондонхой үргэлээр тэмдэглэгдэжэ байна. Июлин 5-да Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театр соо Инкижиновэй жасатай танихсуулгын үдэһын болоходо, тэндэ байлсаа нэм. Тэрэ үдэһэ кино тухай хоорондын болоо, тиймэһээ баһа би кинодо оорын багахан хуби оруулаһан тухайгаа хоорондоо үгэхэ һанаатайб.

1959 ондо "Мосфильм" манай элдэ ерэгжэ, "Алтан гэр" гэжэ кино буулгаһан юм. А. А. Линховоной партизанска отрядай командирай роль гүйсэдхэжэ эхилэ бэлэй. Тэд Ахасаран Ледонович тэрэ үедэ ехэл

сүлөөгүй байгаа һэн хаш. Тэрэнэй ороңдо дублёр хэрэгтэй болобо. "Мосфильм" Инкижиновтой адли, томо бэетэй хүниие шилээд бэдэрбэд. Нүүдэ хоёр хүниинь намда дүтэлэн ерээд:

- Кинодо буулгуулхаяа һанаагүй гүт? Буряад хүн хадаа мори унажа шадаха байгаа ёһотойш, гэбэд.

Иимэ һонин юумэнһээ хэн арсахаб даа. Бага һанаандаа Сэлэнгынгээ аймагаар яһалад морёор гүйлгэһэн, дэнгэлэн байхаб. Тийгээжэ Ахасаран Линховоной дублёр болоо нэм.

- Шимни, нэрэһэнь, намтай адли рхууу байналши. Эне эхэдэһэнь адлиш, гэжэ байжа урда

хойгуурни тойрон хараад, багза, шамаяа хэһээлхэһини табилга абхуудхабди, тээ бэлэй. Тийхэ үедэ би багшанарай институтай 5-дахь курсын оюутан ябааб.

"Алтан гэр" гэжэ гоёшыг нэрэ үгтөө юм даа. Энэ фильм буулгаһан режиссер Владимир Басовые тэрэ үеын хүнүүд байн мэдэхэ, таниха байһан гэшэ. "Тиишина" гэжэ киногоороо бүришыг мэдээжэ болоһон байгаа бишу. Ахмад оператор Георгий Натансон (хожомань мэдээжэ режиссер болоһон) "Алтан гэр" буулгаһанайнгаа һүүлээр олон фильм табиһан юм.

Энэ кино Ивалгын аймагта буулгагдаһан гэжэ зон мэдэхэ байха. Кино буулгагдада хабаадалсаха.

хабаадалсахагүйшыг хүүдэ олоор сугларха. Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай артистууд, тэдэнэй сүг Антон Степанович Шимни, Буда Николаевич Вамнилов гэншэд ерэгжэ, гол геройнуудай романуудые гүйсэдхэдэг һэн. Буда Николаевич сүлөөгүй дээрһээ энэ уулзагада ерэгжэ шадаагүй, зүгөөр хубараг боложо наадаһан Борис Семенов, баянай басатахан болоһон Аюда Моншеева гэншэд тэрэ үдэһэдэ ерэхэл байгаа түб даа. Тийхэ үедэ тэдэ хоёр б-дахи классан һураһан байһан юм. Хяагтаһаа моригтой хилын хоёр жаруулаһаниие уржа асарба. Нэгэрийн мориңдо буряад арадай баатар,

партизанска отряд командирие һуулгабад. Бас дублёр хүн хадаа тэрэ гоёмсгой хатаргаһан байхаб.

Режиссер В. Басов А. Линховоной наадаһанай һүүлээр нэгэн дабталга хууладэггүй һэн. Тэ алишыг талаараа шадабаг ехэтэй, айхабтар бэрхэ байгаа бишу. "Алтан гэр" киногой буулгагдаһан Ахасаран Ледоновичтой дүр танилсаһандаа мүнөөшье үрмашан яагшана.

В. ЦЫРЕНЖАПО

Удаань Үдэ.

Гэр бүлэ - нангин гуламта

ЭХЭ, ЭСЭГЫН НУРГААЛ СЭНТЭЙ

тухалалсаа.

Света ехэ басагамнай үнийэй гэр айл болонхой, 4 үхибүүдтэй юм. Нютагтаа бухгалтераар ажаллажа байтараа, совхозой һандархата, мүнөө ажалгүй болоод, гэртээ һууна. Олег Катя хоёрнай шотагайнгаа дунда һургуулида багшална. Галя, Сэсэгма Улаан-Удын оёдолон "Туяана" цэгдэддэ оёдолшоноор ажаллана.

Волода хүбүүмнай шотагтаа түрүү механизаторнуудай гоодо нэрлэгдэдэг, һайнаар ажалладаг даа. Энэндэ зүрхэ сэдхэлни баясадаг, омогорходогшьеб. Хүбүүдэй бидэ хоёр үхибүүдэйнгээ хүнүүдхээ дутуугүй ябахадань, ажаллахадань баяртай ябадагбди.

Хүбүүдэй Гулгенович нүхэрни шотагтаа 40 жэл соо модоно дарханаар ажаллаа. Нютагтамнай эсэгымнай хабаадаагүй барилга, һургуули болон соёлой гуламтанууд үгы тооной. Айлхүршэнүүдтээ олон гэрнүүдые бодхоолсоһон байха. Бидэнэр эхэнэр, эхэ зон хадаа

буряад ёһо заншалаар нүхэрэйнгөө нэрье үргэжэ, гамнажа, хүндэлжэ, дүнгэжэ ябаха ёһотойбди.

Эртэ үглоогүүр, үдэшэ орой, халуунда, хүйтэндэшье эрэншүүлнай эгээл хүндэ ажал бүтээнэ ха юм. Энээнине гэрэй залуу эзэн эхэнэрнүүд мэдэнэй, ойлгоһой гэжэ хүсэдэгби. Эхэ, эсэгымнээ бэе бөөдээ гамтайгаар хандахые хараһан хүүгэд ехэ болоходоо, жэншэнь дагаха ха юм. Эсэгэ хүнэй, эрэншүүлэй бөөньн элүүр энхэ эхэнэр хүнэй гарт гэжэ би ойлгогшоб. Бэе бөөе гамнадаг ойлголсожо шададаг эушарта гэр бүлэ бата, ан-бун байдаг.

Олон үхибүүдтэй айлануудта хүлэгдээгүй олон бэрхшээлүүд ушардаг болонхой. Бидэнэр, Эхэ-Геройнууд, гүрэнһөө туһа, тэдхэмжэ абаһагүйбди. Урдань Коммунист парти, Совет засаг, совхоз байхадда, бидэнэрье яһала урманууддаг, һайндэрнүүдтэ бэлэг сэлэг барюуддаг, али болохо туһа хүргэдэг бэлэй.

Үнгэрһэн жэлье Гэр бүлын уласхоорондын жэл гээд газетэ, радио—булта бэшгээ, хэлээ. Манай аймагта, нютагтамнайшье энэ жэл абаһагүйхэн үнгэрөө. Нүүлшын һарануудта үхибүүдэй тэдхэмжэ ерэншгүй. Республикын Арадай Хуралай депутатууд уулзалганууд дээрэ олон үхибүүдтэй айлануудта туһалхабди гэжэ нэгэтэ бэшэ мэдүүддэг юм. Саг үнгэржэл байгша, тээд хэлэһэн үгэнүүдээ депутатууд хэрэг дээрэнь хэзээ бүтээхэб? Энэ талаар хэлэхэ, бэшэхэ юумэн олон. Арад зонийнгоо аһа туһада юушье хэхээс болиһон гүрэндэ юуи бүтэхэб даа? Гансал үхибүүднай гэр бүлээдо жаргалтай, сэдхэлэй һайниие хадагалжа, хахад үгэһөө бэе ойлголсожо, амгалан тайбан, элүүр энхэ ябаһай гэжэ хүсэгшоб.

Ц. РИНЧИНО,
Эхэ-Герой.
В. Баторовай фото.

Манай хөөрэлдөөн

ТҮРЭЛ ТООНТЫН ШЭМЭГ

Эрхэн Ордун автономито округто олон тоото хизаар шотагаа нэнжэлгын музейнүүд бии. Эхирэдэ-Булгадай районной Байтаг шотагай музей эгээл һонин юм гэжэ тоологдодог. Музейн таһагууд соо мүнөө үеын хүнэй ойлгохоорыне бэшэ буряад зоной холын сагай ажабайдалай экспонатууд бии, зэргэлэн нүгөө таһагтань шотагайнгаа нэрэ солые суурхуулан хүбүүд, басагадай дүрэ зурагуудынь, бэлэгүүдынь байдаг. Үшөө саадахи таһагта һургуулийн олон жэлэй түүхэ гэхэ мэтэ һонирхолтой суглуулбари музейн шэмэг болонхой.

Энэ музейн даагына Матрена Хандыхановна Хантаеватай хоорэддэһэн байнабди.

—Хаанаһаа урданай нимэ үнэтэй, сэнтэй юумэ олоһон, юунһээ захалһан гэшэбта?

—Манай музей экспонатуудые суглуулһаар үнийэй. Аграфена Васильевна Багинова 1959 ондо этнографическа таһаг нэрһэн юм. Түрүүшээр музейн байра һургуулийн класс соо һэн. Хойшодоо томо байһан соо 1977 ондо орожо, музей нэрһэн юмди. Тэрээн соогоо урданай зэр зэмсгүүд, эхэнэрнүүдэй гоёолто, хубсаһан гэхэ мэтые суглуулһаад байгаабди. Нүүдэнь шотагайнгаа түүхэ домог суглуулжа, һургуулийнгаа байдал харуулха шэнэ таһаг нэрхэ гэжэ шийдэбдди. Тиигэбэньшье тэрэ үедэ округто

музейнүүд үсоон бангаа. Энэ хэрэгшын совхозой директор Роман Петрович, шотагай хүндэтэ хүнүүд Михаил Васильевич Буянтуев Анна Ивановна Мухарханова болон бусад дэмжээ.

—Музейдэтнай шэнээр оёдоһон хубсаһан олон байна. Энэниие хэн оёоб?

—Бидэ мүнөө урданай эхэнэрэй хубсаһа шэнэлээбди. Хара хилэн бүдоор оёдоһон хабар намар үмдэдэг һайндэрэй эхэнэрэй самсые угалзатуулан оёобди. Тэрэниие "хошивайгаа" гэжэ урайндаа хэлсэдэг бэлэй. Манай шотагта айхабтар бэрхэ, уран парин оёдолшо эхэнэрнүүд бии.

Агафья Епгоновна Бурхенова плати, гутал оёжо үгөө. Тангалайн эсхэбэри, хашаһанай эсхэбэри Мария Мудагасвина Алтаева гаргаа.

Мүнлэ шотагай үльгэр, домог, таабари суглуулһадамнай эдэмнай баһал маанадтаа туһалдаг.

—Һанамжануудай дэбтэр харахамни, танай музейдэ олон хүнүүд айлшалһан, баярай халуун үгэнүүдые бэшэһэн байна.

—Музейдэмнай олон айлшад ерэдэг. Мүнөөшье Усть-Илимһээ ерээдошоо. Округтоо, районһоо түлөөлэгшэд ерэдэг. Тиихэдэ харин гүрэнүүдхээ айхабтар олон айлшад буудаг. Монголнууд, чехүүд, полятууд, нёдондо США-һаа, Швейцарииһаа хэдэн хүн ерэжэ,

урдана, урданай хубсаһа гоёдолшо һонирхоо һэн.

—Мүнгэнэй талаар ямар байнат?

—1991 ондо музейнүүдэй конкурсно хоёрдохн һуури эгээлээбди. Тэрэниимнай шан мүнгоор үгтэжэ, яһала юумэ худалдажа абаабди. Бэшэ мүнгоор ханшаха спонсор үгы даа.

—Та үнийэй эндэ хүдэлнэ гүт?

—Би 24 жэлэй саана урданай юумэ суглуулжа эхилээ һэм. Эхин классай багшаар 14 жэл хүдэлээбди. Тиигээд буряад хэлэй хэлсээлнүүдые ахалагына классуудта заагааб. Бүхы наһаараа һургуулида хүдэлһэнби. һурагшадтаа "Гэсэр" гэхэн фольклорно ансамбльда урдадай дуу, хатарта һурадагбди. Улаан-Үдэ хотодо болонхой үхибүүдэй уран һайханай конкурсно, округтой найр наадагда хабаадалсаабди. Шотагайннай Ольга Ользеновна Одорова, Евдокия Хандархаевна Харахинова болон бусад бэлэгтэй үндэр наһатайшуунай ехэл һайн жэншэ харууддаг.

—Үшөө ямар ажал ябуулха ханаатайбта?

—Эдэ бүхы зоори зэмсэг, арадай ажабайдалай түүхэ эблүүдхэн хойноо энээн тухайгаа бэшэхэ гү гэжэ ханагша.

—Һанаһанаа бээлүүлхыетнай хүсэнэб.

Е.ЦЫБЕНОВА
хөөрэлдэбэ.

БАРИЛГА
ЗОГСООГДОНХОЙ

Байлһа оной эхилһээ республикын барилгын олон предриятинууд ажаллаа зогсоонхой. "Промгражданстрой", "Фрегат", "Маяк", "Рембурвод" акционернэ нэгдэлнүүд, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай РСУ-нууд, хубин "Кяхтастрой" предрияти хүдэлхээс болиһхой. Барилганадай дүргэлһэн ажалын аяар 41 процент (119 миллиард түхэрн) захишадай зүгһөө түлэгдоогүй байха юм.

Гэр байрын, социальна объектуудэй барилга удаарна. Улаан-Үдэ хотодо дайнай инвалидуудай болон ветерануудай байрын гэр, уушханай ханяада аргадаг республиканска диспансерэй шэнэ байһан барилданагүй.

Д. ЛОБСАНОВА,
Госкомстадай таһагай начальник.

Сэлэнгын аймагай Дунда-Бүхэн һууринда сээсэрлиг урдандашье байһан юм. Тээд Кировэй нэрэмжэтэ таряанадай ажахиныудай нэгдэл худалаятай, хуймаатай дэлгэр эхилдөн, доройтоо һэн. Ажалнадайншье бүхэл жэл соо салынхүдээс абаһгүй байһан сагта, энэ сээсэрлигыне хаягданай, харууһагдахадань болиһон юм.

СЭЭСЭРЛИГ ТАРИГДАА

Дунда-Бүхэнэй отделение даагына А. С. Корякин шотагайхидтааа зүбшэн хэлсээд, урданайнгаа жэмэс ургуулдаг ажаллаа һэргээжэ гэжэ шийдэһэн байна. Тиигэжэ һууриной захад 620 һоог модод һуулагдаа һэн. Эндэ үхэр нодонэй, гүлзоорганын, шасарганын һоогүүд, мүн вишнин, яблонийн модод таригданхай.

2 - 3 жэлэй үнгэрхэдэ, һууриной хажуудахи сээсэрлиг сооһоо эддэб алим жэмэс суглуулһаа шотагай зон сугларха. Харин мүнөө һоог мододой хойноһоо һайн харууһан эх хэрэгтэй. Агроном мэрэгжэлтэй Надежда Доржиевна Гомбоева энэ хэрэгые хүтэлбэрилнэ. Тэрэндэ Александра Михайловна Кокорина туһална.

Сээсэрлигэй газар дээрэ үсхэбэрилгын ажахи байгуулагдахаар хараалагдана. 56 зүгын үүр суглуулагдаад, дүршэлтэй зүгшэн Николай Андреевич Кузьминда энэ ажал даалгагдаба. Леонид Михайлович Русин, мүн эе шотагта мэдээжэ зүгшэн, зүгшүүдэй тоо толгой дүрбэ дахин олошоруулаха зорилго табад, хамта хүдэлжэ байна. Энэ зорилгоо бээлүүлбэл, зүгшн бүлэ бүхэнһөө зунай туршада 10 килограммһаа бага бэшэ зүгшн тоһо суглуулжа абаха аргатай юм.

Иигэжэ байдалай хэды хүнэршье һаа, холын хараа зорилготойгоор ажаалаа эмхидхэжэ байһан Дээдэ-Бүхэнэй ажалнада ажалта хүсээбди.

Манай корп.

НИНЬ
ИЛАГДАА
аймагай
эхэ үбэлдэ
асуудалаар
үблөө һаяхан
Правительствын
аймагта 100
ариг үгэһэн
мүнгэнһөө
салынгынь
барилгада
материалууды
аха юм.
хэды
мүнгэнэй
байһыень,
тооложо
трассанууды
горитой
аагдаха гэжэ
Жэшээхэдэ,
захиргаанда
хэриг, хара
8 миллион
һомологдобо.
НАГУСЛАЕВА.
ИРМЫН
АЛТА
Хараһан
Ленина"
3 жэлэй
даһан
гэжэ
Үнгэрһэн
согсолжо,
хүндэлдэ
һайндэр
Район соогоо
эгээл олоор
баридат,
һаалһаад һу
тоодо оронзон,
һаалһадынгаа
аргы ажалай
агрофирмэ
шээр сагта ехээр
һарсадана. Эндэ
директор Павел
хубилта баһал ехэ.
Н. БОЧКИНА,
Ордын радиогой
корреспондент,
һефоноор абтаба).

СПОРТ

БУРЯАДАЙ багшанарай институтай оюутан, уласхоорондын классай спортын мастер Бальжинима Цыремпилов Энэдхэг орондо үнгэргэгдэхэ дэлхэйн чемпионатта хабаадахаяа үглөөдөр мордохонь. Тэрэ Захааминай аймагай Үлэгшэн шотагта бэлгтэй бэрхэ тренер Шагдар Хазгагаевай хүтэлбэри доромо годлини шюусгатай

танилсаһан намтартай. Мүнөө тэрэ Спортын мэргэжэл дээшлүүлэхэ хургуулин ахалагша тренер Константин Эрдьшевэй харууһан доромо мэргэжэлээ дээшлүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ/зүүн гарһаа/: Шагдар Хазгагаев, Бальжинима Цыремпилов, Константин Эрдьшев. С.БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ

Үндэр үрэ дүнгүүд

Хүнгэн атлетикээр республикын түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсоон Буряадай 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ болобо. Спортын хэдэн бүлэгүүд болон клубуудай 120 гаран түлөөлэгшэд мурьсоондо хабаадажа, хурдан солбоноо туршанан, мэргэжэл шадабарья дээшлүүлэн байхал юм.

"Россин эдир наһан" гэжэ спортын бүлгэмэй тренер, спортын мастер Наталья Чистякова 100 болон 400 метрэй зайнуудта түрүү хуури эзэлжэ, республикын чемпион болобо. Багшанарай институтай оюутан, спортын мастер Сергей Лобов Россин Федерациин залуушуулай суглуулагдамал командада ородог. Тэрэ утые харайлгаар үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан, республикынша рекорд тогтооһон намтартай. Утые харайлгын секторгэ амжалта туйлахаһаа гадна, тэрэ 100 метрэй зайда эрхимлэбэ. Энэнь һүүлэй үедэ тэрэнэй дүтын зайда урилдалгаар мэргэжэл шадабарья дээшлүүлжэ байһы элэрхэйлэн гэрбэлэнэ.

Тус институтай оюутан

Дмитрий Замулин 400 метрэй, зайда урилдахадаа, хэшиешье урдаа табибагүй. Зүүн Сибириин технологическа университетей оюутан Владимир Чебушин дундуур зайда мэргэжэлхэй. Мүнөө тэрэ 800 болон 1500 метрэй зайнуудта эрхимлэжэ гараа. Багшанарай дээдэ хургуулин физическа хүмүүжүүлгын факультетей оюутан Игорь Горин дабалтануудгай 2000 метрэй зайда илапта туйлаа.

Үндэрье харайлгын секторгэ хүнүүдэй үсөөн байгаһые һаань, яһала һайн үрэ дүнгүүд харуулагдаһан байна. "Россин эдир наһан" гэжэ спортын бүлгэмэй инструктор спортын мастер Владимир Бородинин 2 метр 9 сантиметр үндэрье харайжа, чемпионотэй нэрэ зэргэдэ хүртэхэһөө гадна, тухай шаһаар тэмдэглэгдэбэ. Багшанарай дээдэ хургуулида хурадаг Ирина Константинова 165 сантиметр үндэрье гаталба.

Уласхоорондын классай спортын мастернууд Наталья Соломинская, Сергей Федотов, Юрий Чижов, Анастасия Данчинова гэгшэдэй

хабаадагуйһые һаань, дундуур болон холын зайда урилдалгаар залуушуул яһала һайн үрэ дүнгүүдые харуулаһан байхал юм. Улаан-Үдэн Олимпиин халаанай хүүтэдэй спортын тухай 1-дхи хургуулин хурагша Лида Кураева 800 болон 1500 метрэй зайнуудта урилдахадаа, хурдан солбон байһанаа гэрбэлжэ, түрүү хуури эзэлжэ. Энэнь 13 наһатай эдир багшанарай түрүүшын эхэ амжалта гэгшэ. Саашадаа зүгэ мурроор хорилго бэлэдхэл хэбэл эхэ эрэгдүйтэн байһанаа харуулаа гэгдэ тэмдэглэгдэй.

"Спортын хатанай" техникеска зүйлнүүдээр худалһаг үрэ дүнгүүд харуулагдаһан байна. Тимэһөө спортын бүлгэмүүд болон клубуудай, хүүтэдэй спортын хургуулинуудай тренериүүд, багшанар, мэргэжэлтэд техникеска зүйлнүүдые хүгжөөхэ талаар хүсэл шадаалаа элсүүлэхэ оролдолоо гаргахал, бэлгтэй бэрхэ хүүбүүд, басагадые олоной дундаһаа шэрлэжэ олодо, зүбөөр хурган хүмүүжүүлэхэ зэргэтэй.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ШЭТЫНХИ ШАЛГАРБ

Эдиршүүлэй дунда һур харбалгаар Россин Федерациин зонин мурьсоон Улаан-Үдэн "Спартак" стадионот сагаалга дээрэ болобо. Эрхүүтэй болон Шэтын областнуудай, Тыва, Саха /Яхад/ болон Буряад Республикануудай 70 гаран мэргэшүүд хабаадаһан байгаа.

Мурьсоонэй дүнгүүдээр Шэтын областин хүүбүүд, басагадай суглуулагдамал комантанууд илапта туйлажа, зонин чемпионууд болобо. Хүүбүүдэй дундаһаа Эрхүүтэй областин мэргэшүүд — хоёрдохи, манай спортсменүүд гурбадахи хууринуудта гараа. Басагад соһооо Буряад Республикын түлөөлэгшэд — мунгэн, Тыва Республикын харбагшад хүрэл медалнуудаар шагнагдаба.

Аха наһанай дундаһаа Шэтын командын Цыденов эрхүүтэй бэлгтэй мунгэн Саина Сариева

Басагад басагад Белякова /Шэтын Аха наһанай манай республик Оюна Тугулова, Ильяинова гэгшэ хууринуудые, Бата наһанай хотын хурагшад түрүү хуурида гэгшэ

Мурьсоонэй Россин Федерациин эзэлхын түлөө хабаадаха зонин команда бүри

Зунай зулгын хабада гансаһые хүүтэд бэлэ, мун багшанарые аршалан хамга хэһөөлнүүдые

Түхэнэй аймагай багшанар энэ зунай эхин һээ хэдэй һонирхолтон хэмжээ буюула эмхидхээд байна. Спортын болооно элүүржүүлгын лагеринуудта, элдэб эм домто аршаануудта хүүтэдтэй хамта олоо багшанар гаранхай. Гадна багшанар ооһодоо сугларжа, һонирхолтон мурьсоо, наада эмхидхэн байгаа.

Эрхүү голон эрье шадар оршодог үзэсхэлэн һайхан газарта аймагай багшанаран турслет үнгэроо. Спортын элдэб зайнуудээр һонирхолтон мурьсоонүүд болобо. Жэһэнь, ой соо зүг шэг түргөөр олохоһоо гадна, һүшин харанхыда зүгөө зүбөөр тодорхойлохо гэгшэ хүдэлнэг даабаринууд байгаа. Аргамжаар абирха, волейбол наадаха мурьсоонүүд хүрөөтэйгээр үнгэроо.

Эдэ бүхы мурьсоонүүдтэ Шэтын дунда хургуули түрүү хуури эзэлэбэ. Валерий Иванович Толмачевой ударидаһан эртэй эетэй багшанарай команда хорилго бэлэдхэлтэй байһанаа гэрбэлжэ.

В. И. Толмачев - аймагай дүршэл эхэтэй, эрхим багшанаран нэгэн. Эхэ байгаалиин шюусануудгай танилсуулаха, хэһэг баялгыгень галтайгаар хэрэглэхэ,

аршалан хамга хэһөөлнүүдые

Багшанар амара

Шэтын мэргэ дуртан, багшанарананай гэгшээдэ хэбэл хүн юм. Хүүтэдэ туйла, хуа гол уулаарые айна багшанарыа хуури холонотон юм тэсэ оймүүдэй байна

Шэтын хургуули В. И. Толмачевой олоо мурьсооний Геометрин, аянса республикын мурьсоон хэдэн дхын түрүүшын байна

В. И. Толмачев багшанарыа гадна гуманитарно-экономикн хууриг элдэб багшанарай хуури заяатай атаархаһаар даа

Һаяар багшанаранангустын зүбөөлнэг Зунай үдэрнүүдтэ ам тамир нэгэлхэн, шэ түбэгүүдые тэсэ эрхэйлэн багшанар хүсэлбди!

ТОБШОХОНООР...

БАРИАДААН. Россин Федерациин суглуулагдамал команда мүнөө Москва шадарай Түхэрээн хуурай дэргэдэхи спортын багада хураалсал хорилго хэжэ байна. Тэдүн эрвэгүст һарада США-гай Атланта хотодо үнэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсоондо хабаадаха юм. Уласхоорондын классай спортын мастер Сергей

Замбалов, спортын мастернууд Дугар Жамсуев, Очир Дамдинов гэгшэд дүрэ буляалдалгын бариладаагаар Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаад, хорилго бэлэдхэл хэжэ байна. Хүүтэдэй спортын хургуулин тренер Владислав Бумбонкин тэднэртэй хамта тинишэ ошоодонхой. ВЕЛОСИПЕД. 1981-1982

онуудта түрбэн эдиршүүлэй дунда велосипедээр урилдалгаар зонин мурьсоон һаяхан Шэтын хотон шадар үнгэргэгдэбэ. Байгша ондо Россин спортын мастерай норматив дүүргэлэн Андрей Афанасенкин хурган хоридог "Забанкалец" гэжэ спортын клубан гэгшүүд республикынша нэрэ хүндые хэмгээдһан байгаа. Түрүүшын үдэр 20 километрийн зайда бүлэгөөрөө урилдалгын мурьсоондо манай республикын

нэрэ хүндые хэмгээдһан Александр Гичний хоёрдохи хуури эзэлжэ, мунгэн медалаар шагнагдаба.

Саашанхи үдэрнүүдтэ 45 километрийн зайда эдиршүүлэхэ хоёр дахин урилдаһан байгаа. Түрүүшын үдэр манай суглуулагдамал командын гичуун Дмитрий Баталов илапта туйлаа, һүүтээрнэ А. Гичний эрхимлэбэ.

Эстафетэ дамжуулгатай урилдаанда манай республикын түлөөлэгшэд шалгарһан байхал юм. ФУТБОЛ. Клубан

командануудай дунда республикын түрүүшын түлөө мурьсоон үрэ һүүлэй гурбан жэлэ республикын чемпион "Мотор" команд уулзахадаа, 6:1 тоогой "Измюльс", "Металл" тоогонгоор бүдэрүүдэ "Мотор" 19 очконой хуури эзэлнэ, 16 "Измюльс", 13 очконой (Гусингоберск) хууринуудта дабшан

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Redaction information including contact details for the newspaper, such as 'Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНЦОРЖИЕВ', 'Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ', and 'Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй'.

Redaction phone numbers: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орточинотой - 2-68-08, 2-62-62, хариусалгата секретарин - 2-50-52, секретариатан - 2-60-91, инициал-но инициал - 2-55-97 (даалшань), 2-61-35, 2-56-23, социал-экономическа - 2-64-36 (даалшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, советой эрдэмэй болон хургуулинуудай (даалшань), 2-57-63, олошницын хүдэтэйрини ба мэдээтэй - 2-54-93, (даалшань), 2-34-05, 2-69-58, оршунуушын - 2-67-81, корректорнуудтэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76, корреспондентнууд: Агнешка - 3-42-19; Закамешка - 30-61; Баргажанда - 91-6-10. "Бурятия" хэбтэй телефонууд: директор - 2-49-91, бухгалтер - 2-33-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05